

ANDREA LÓPEZ TAUSTE

**EL PAPER DE LA PEDAGOGIA EN L'ENVELLIMENT ACTIU DE LA
GENT GRAN**

TREBALL DE FINAL DE GRAU

DIRIGIT PER LA DRA. MARTA CAMARERO FIGUEROLA

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

GRAU DE PEDAGOGIA

TARRAGONA

CURS 2021/22

***“Hem aconseguit donar més anys a la vida, però cada persona ha de buscar
"donar més vida a aquests anys"” (Lourdes Bermejo, 2012)***

RESUM

Actualment, la nostra societat està experimentant un fenomen demogràfic que mai s'havia vist en la història de la humanitat: el descens de la mortalitat. Davant d'aquesta situació, ha sorgit el concepte "envelliment actiu", que pretén donar resposta a les necessitats o inquietuds de la gent gran amb la finalitat de millorar la seva qualitat de vida. En aquesta línia, els pedagogs com a experts en els processos d'aprenentatge al llarg de tota la vida tenen un paper rellevant a l'hora de donar resposta a aquest col·lectiu. Però, realment les institucions i els professionals que treballen en el món de la gerontologia reconeixen la nostra figura dintre d'aquest àmbit?

Així doncs, per saber fins a quin punt la pedagogia està present en les intervencions que es porten a terme amb la gent gran, la present investigació està focalitzada en identificar el grau de visibilitat que té la nostra professió en aquest àmbit. Per tal d'aclarir aquesta realitat, s'ha utilitzat com a instrument de recollida de dades l'entrevista semiestructurada. A través del buidatge i el tractament de dades d'aquests instruments s'ha percebut l'escassa presència del pedagog en el món de la gerontologia, el desconeixement que tenen els altres professionals del sector sobre les nostres tasques i les necessitats que tenen les persones grans sense cobrir a causa de la nostra inexistència en aquests espais d'intervenció.

Les evidències recollides en els resultats de la recerca, demostren com el paper del pedagog en el món de la gerontologia continua en procés de transformació i, com a conseqüència, la gent gran presenta unes necessitats que les institucions no estan cobrint.

Paraules clau: pedagogia, vellesa, gerontologia, envelliment actiu, formació continua, gent gran, educació, pedagog/a, pedagogia gerontològica

RESUMEN

Actualmente, nuestra sociedad está experimentando un fenómeno demográfico que nunca se había visto en la historia de la humanidad: el descenso de la mortalidad. Ante esta situación, ha surgido el concepto "envejecimiento activo", que pretende dar respuesta a las necesidades o inquietudes de la gente mayor con el fin de mejorar su calidad de vida. En esta línea, los pedagogos como expertos en los procesos de aprendizaje a lo largo de toda la vida tienen un papel relevante en la hora de dar respuesta a este colectivo. Pero,

realmente las instituciones y los profesionales que trabajan en el mundo de la gerontología reconocen nuestra figura dentro de este ámbito?

Así pues, para saber hasta qué punto la pedagogía está presente en las intervenciones que se llevan a cabo con la gente mayor, la presente investigación está focalizada al identificar el grado de visibilidad que tiene nuestra profesión en este ámbito. Para aclarar esta realidad, se ha utilizado como instrumento de recogida de datos la entrevista semiestructurada. A través del vaciado y el tratamiento de datos de estos instrumentos se ha percibido la escasa presencia del pedagogo en el mundo de la gerontología, el desconocimiento que tienen los otros profesionales del sector sobre nuestras tareas y las necesidades que tienen las personas grandes sin cubrir a causa de nuestra inexistencia en estos espacios de intervención.

Las evidencias recogidas en los resultados de la investigación, demuestran como el papel del pedagogo en el mundo de la gerontología continúa en proceso de transformación y, como consecuencia, la gente mayor presenta unas necesidades que las instituciones no están cubriendo.

Palabras clave: pedagogía, vejez, gerontología, envejecimiento activo, formación continua, gente mayor, educación, pedagogo/a, pedagogía gerontológica

ABSTRACT

Today, our society is experiencing a demographic phenomenon that has never been seen in the history of humanity: the decline in mortality. Faced with this situation, the concept of 'active ageing' has emerged, which aims to respond to the needs or concerns of older people in order to improve their quality of life. In this vein, pedagogues as lifelong learning process experts play an important role in responding to this collective. But do the institutions and professionals working in the world of gerontology really recognise our position within this area?

So, to know how much pedagogy is present in interventions with older people, this research is focused on identifying the degree of visibility of our profession in this area. In order to clarify this reality, the semi-structured interview has been used as a data collection

instrument. Through the emptying and processing of data of these instruments, the poor presence of pedagog in the world of gerontology has been perceived, the lack of knowledge that other professionals in the sector have about our tasks and the needs of the elderly without covering because of our lack of existence in these areas of intervention.

The evidence gathered in the results of the research shows how the role of pedagogue in the world of gerontology is still in the process of transformation and, as a result, older people have needs that the institutions are not covering.

Key words: pedagogy, old age, gerontology, active ageing, continuous training, older people, education, pedagogy/a, gerontology pedagogy

NOTA:

Al llarg d'aquest treball, i amb l'objectiu de facilitar la seva lectura, es fa ús del "masculí genèric" per referir-se a les persones dels dos sexes, no significant en cap moment aquesta adopció la utilització d'un ús sexista de la llengua.

Les cites literals de texts escrits en llengua catalana són de traducció pròpia.

Índex

1.	Justificació	9
2.	Introducció	10
3.	Marc conceptual	12
3.1.	Envel·liment de la població actual a Catalunya	12
3.2.	Vellesa i envelliment.....	13
3.2.1.	Vellesa	13
3.2.1.1.	Història de la vellesa	14
3.2.1.2.	Característiques de l'etapa.....	15
3.2.1.2.1.	Desenvolupament cognitiu	15
3.2.1.2.2.	Desenvolupament emocional	17
3.2.1.2.3.	Desenvolupament social	18
3.2.1.3.	Estereotips o prejudicis associats a l'etapa	20
3.2.2.	Envel·liment	22
3.2.2.1.	Procés d'envelliment	23
3.2.2.2.	Envel·liment actiu	24
3.2.2.2.1.	Factors que contribueixen a l'envelliment actiu	24
3.2.2.2.2.	Beneficis de l'envelliment actiu	26
3.3.	Paper de l'educació en la vellesa.....	27
3.3.1.	Pedagogia Gerontològica.....	30
4.	Marc Metodològic	32
4.1.	Objectius.....	33
4.2.	Rigor científic.....	34
4.3.	Instruments.....	35
4.4.	Desenvolupament.....	36
4.5.	Resultats.....	38
4.5.1.	Entrevista a dues persones grans.....	38
4.5.2.	Entrevista a l'experta del COPEC	40
4.5.3.	Entrevista a un neuropsicòleg del programa "Salut Activa"	42
4.5.4.	Entrevista a la coordinadora de l'àrea de "Gent Gran Activa"	43

4.5.5. Entrevista a una pedagoga amb experiència en gerontologia	44
5. Discussió i conclusions.....	45
5.1. Aportacions de la investigació.....	45
5.2. Propostes de millora.....	47
5.3. Limitacions del treball i futures línies d'investigació	48
6. Bibliografia	50
7. Annexos.....	56
7.1. Annex 1: Entrevista a pedagoga que treballa amb gent gran	56
7.2. Annex 2: Entrevista a pedagoga experta en “Atenció a les persones en situació de dependència” del COPEC.....	60
7.3. Annex 3: Entrevista a coordinadora de “Gent Gran Activa” de l'IMSST	68
7.4. Annex 4: Entrevista a neuropsicòleg de la Fundació La Pedrera (Reus) que forma part del programa “Salut Activa”	72
7.5. Annex 5: Entrevista a dos usuàries que acudeixen al programa “Salut Activa” de la Fundació La Pedrera (Reus)	77

1. Justificació

Aquest treball consisteix en el paper que té la pedagogia en l'envelliment actiu de la gent gran, la motivació del qual per a realitzar-lo és la curiositat per conèixer la nostra funció dintre del camp de la gerontologia que, malauradament, és invisible per a la majoria de persones. Dit amb altres paraules, sovint quan es proporciona informació sobre les sortides professionals dels pedagogs, es focalitza l'atenció en àmbit com l'educatiu, social o l'empresarial, tot ignorant què n'hi ha d'altres com per exemple el gerontològic. A més, arran dels canvis demogràfics que estem patint en els darrers anys, cada cop és més necessària la nostra intervenció dintre d'aquest col·lectiu per garantir el seu envelliment actiu.

Al llarg del treball es tracta una gran diversitat d'aspectes que es poden recollir en dos blocs: el marc conceptual i el marc metodològic. Així doncs, la primera part del treball és totalment teòrica perquè es mostren les qüestions més lligades amb la vellesa, l'envelliment i la pedagogia. En aquesta línia es tracta la vellesa, la seva història, les característiques d'aquesta etapa (desenvolupament cognitiu, emocional i social); els estereotips o prejudicis associats amb la gent gran; l'envelliment, com es desenvolupa el procés de l'envelliment, en què consisteix l'envelliment actiu i quins són els seus beneficis; i per últim, el paper de l'educació en aquest col·lectiu i la pedagogia gerontològica. Respecte a la segona part, aquesta és fonamentalment pràctica, donat que estarà centrada en l'elaboració, l'execució i la valoració d'entrevistes a pedagogs que treballen amb gent gran o estan especialitzats en aquest àmbit.

En definitiva, es pretén visibilitzar la figura del pedagog com un professional essencial en l'àmbit de la gerontologia.

2. Introducció

Al llarg de la història de la humanitat, sempre es parla de la importància d'evolucionar com a persones, és a dir, de treure el millor de nosaltres mateixos. Encara que, per aconseguir-ho necessitem l'ajuda dels altres per perfeccionar-nos i així créixer. En relació amb això, Bermejo (2012) afirma que tots els adults necessitem disposar de possibilitats d'aprenentatge que ens ajudin a assolir els nostres projectes personals i la satisfacció de les exigències relacionals pròpies del nostre context.

Això significa que l'educació ha d'estar present en totes les etapes evolutives de les persones, cosa que no acostuma a succeir. Com a conseqüència, actualment estan sorgint "nous analfabetismes" com per exemple el tecnològic, limitant així l'accés a la informació a certs col·lectius que, per falta de coneixement o d'oportunitats, no poden formar part i aprofitar els avantatges d'aquest progrés. Per tant, com que no es proporciona una resposta a aquesta situació, s'incrementa la desigualtat i l'exclusió d'aquests usuaris.

Si ens centrem en la gent gran, gràcies als avenços en el camp de la medicina, ha augmentat l'esperança de vida i ha disminuït la mortalitat, provocant així un increment en la seva qualitat de vida. De manera que s'està convertint en un dels col·lectius amb més necessitats sense respondre, ja que necessiten ajuda per desenvolupar-se a nivell personal i participar en la nostra societat. És per això que, a causa d'aquesta situació, ha sorgit el concepte "envelliment actiu", que segons l'OMS (2002) és un procés d'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat amb la finalitat de millorar la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen. Per tot això, és important donar resposta a aquestes necessitats a través d'equips multidisciplinaris que intervinguin amb aquests col·lectius.

Però, com a pedagogs, quin és el nostre paper dintre d'aquest col·lectiu? En els darrers anys, com a resposta a les necessitats actuals, ha sorgit una nova disciplina que uneix l'educació i l'envelliment. Aquest nou camp de coneixement conegut com a "gerontologia educativa" o "pedagogia gerontològica", pretén segons Bermejo (2012) oferir oportunitats educatives als més grans, d'acord amb les seves demandes, desitjos i necessitats. Aquesta pedagogia no només permet als més grans incrementar els seus coneixements (saber), sinó que sàpiguen fer-ho (saber fer) i ho vulguin fer (volar fer).

En definitiva, amb l'elaboració d'aquest treball es pretén, d'una banda, visibilitzar la figura del pedagog com un professional essencial en l'àmbit de la gerontologia. D'altra banda, es pretén reafirmar l'obligació de les institucions pertinents de donar resposta a les necessitats de la gent gran per garantir un envelliment actiu.

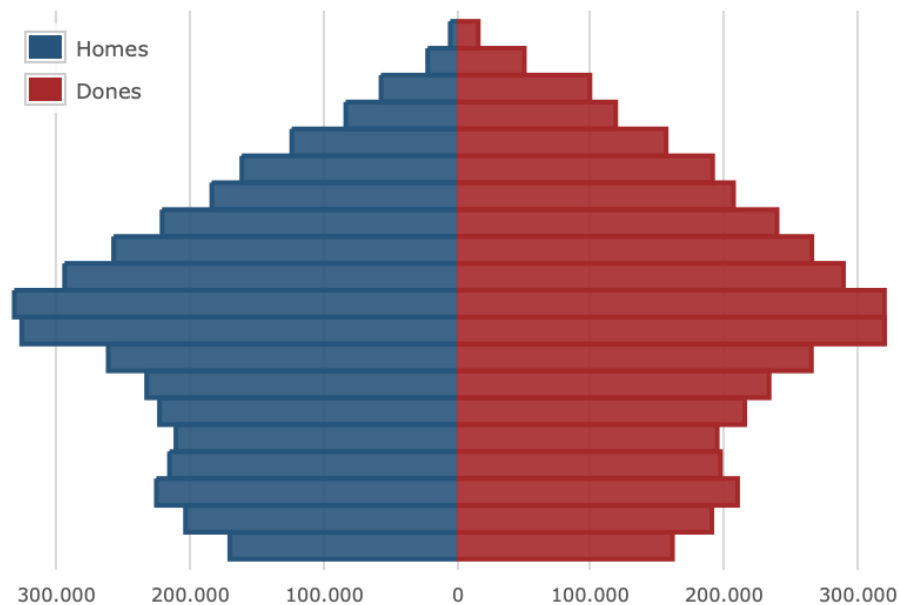
3. Marc conceptual

3.1. Envel·liment de la població actual a Catalunya

En aquests últims anys, la nostra societat ha viscut un fenomen demogràfic que mai s'havia vist en la història de la humanitat: el descens de la mortalitat. Aquesta disminució està influenciada per tres factors: l'increment de l'esperança de vida, el descens de la natalitat i els canvis migratoris. Encara que, aquest fet no només transcendeix a nivell demogràfic, ja que factors com el descens de la natalitat o la mortalitat venen determinats per canvis econòmics i socials que hem viscut recentment. Tot això ha provocat la introducció d'un nou concepte en la nostra societat, l'envel·liment de la població.

L'envel·liment de la població és un procés en el qual es produeixen canvis a nivell demogràfic a causa de l'augment del nombre de persones amb més de 65 anys en comparació amb la resta d'habitants. És a dir, que es produeix un canvi en la piràmide d'edats (tal com es pot observar a la següent gràfica), ja que en comptes de tindre la forma tradicional d'un triangle, la seva forma es distorsiona a causa de la reducció de la base i l'augment de les franges que pertanyen a grups d'edat més madurs.

Població per sexe i edat quinquennal. Catalunya. 1 de gener de 2021

Font: Idescat. Estimacions de població.

Encara que, a causa de la crisi sanitària que estem vivint arran de la COVID-19 i els efectes que ha provocat (augment de la mortalitat, descens de la natalitat més accentuat...), segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (2022) "la disminució de la població d'edats avançades ha aturat el procés de sobreenvelliment de la població catalana, que ha passat de 17,1 persones majors de vuitanta-cinc anys per cada 100 majors de seixanta-cinc anys l'any 2020 a 16,9 l'any 2021".

Tot i això, el nombre de gent gran en relació amb altres grups d'edat continua augmentat, ja que les dades s'han incrementat en comparació amb l'any 2020:

L'índex de dependència de la gent gran (nombre de persones de 65 anys i més i per cada 100 persones de 15 a 64 anys) ha passat de 28,8 a 28,9 i l'índex d'envelliment (persones majors de 65 anys per cada 100 menors de 15 anys) ha passat de 124,2 a 127,1 (ibíd, 2022).

Per tant, el descens de la natalitat ha provocat una disminució el nombre de joves i l'augment de l'esperança de vida ha generat un increment de persones que pertanyen al grup major de 65 anys. Per aquest motiu, la millora de la salut física i mental dels grups d'edat més madurs crea la necessitat de donar resposta a les conseqüències que provoca, com per exemple donar resposta a les seves necessitats (desenvolupament personal, proporcionar activitats lúdiques, etc.). A més, s'ha de tindre en compte que al llarg d'aquest any, la generació del *baby boom* nascuda entre 1957 i 1977 començarà a jubilar-se i augmentarà significativament el percentatge de persones envellides. En definitiva, podem afirmar que la nostra societat està cada cop més envellida i com a conseqüència, és necessari donar una resposta global a les demandes d'aquest grup de població.

3.2. Vellesa i envelliment

3.2.1. Vellesa

El concepte de vellesa fa referència a l'última etapa vital que viu l'ésser humà quan arriba a l'edat de 65 anys i finalitza amb la mort. Tal com afirma Romero (citada per Callejo, 2014) la vellesa es considera com el moment de la vida en el qual es presenta una deterioració de les funcions fisiològiques, amb la consegüent limitació corporal per a dur a terme les activitats quotidianes.

Encara que, cal destacar que la concepció d'aquesta etapa ve determinada per diferents factors com les etapes històriques viscudes anteriorment, les teories que s'han desenvolupat al voltant d'aquesta etapa i les experiències individuals de cada individu. A més, tal com afirma Ching (2015) altres aspectes com els biològics, psicològics, socials i/o econòmics, que es modifiquen en funció de l'època, cultura i classe social de la persona, també influeixen en aquesta etapa evolutiva i conseqüentment, en la concepció de la mateixa etapa.

En l'actualitat, la vellesa és un problema a nivell social que està present en la nostra societat a causa de l'increment significatiu del nombre de persones majors de 65 anys. Així doncs, en diferents àmbits com el social o l'econòmic està provocant dificultats i creant necessitats que les institucions han d'atendre amb rapidesa.

3.2.1.1. Història de la vellesa

Per entendre la concepció que tenim avui en dia de la vellesa, és important donar un cop d'ull al passat per conèixer el paper que ha tingut aquesta etapa evolutiva en la nostra societat.

A l'antiga Grècia, la concepció de la vellesa era negativa a conseqüència de la visió que es plantejava a les històries mitològiques. Segons García (2003) per a la mitologia grega va ser vista com un episodi aberrant i dolorós per als éssers humans, ja que als relats s'associava amb la vellesa conceptes com la lletjor i la foscor. Encara que, aquesta visió no la tenia tothom, tal com podem veure en el cas de Plató i Ciceró, que en les seves obres *La República* i *De Senectute* destaquen "la vellesa" com a referent de l'experiència recollida en les etapes de vida anteriors i de les facultats intel·lectuals dels ancians Rodríguez (2011).

En canvi, a les cultures orientals, la concepció de la vellesa era positiva gràcies a la relació que tenia l'etapa amb la saviesa o la família. En d'altres més antigues, com els Maies o els Inques, assignaven un paper rellevant a les persones grans, ja que en la mitologia o la filosofia eren considerats com a éssers savis a causa de la seva experiència vital i la quantitat de temps que portaven vius. A més, aquests relats afirmaven que tenien la capacitat de curar, habilitats predictives i transmetre tots els coneixements a la resta de

persones (ibíd, p. 10). Més endavant, concretament a l'edat mitjana, la societat va deixar enrere la visió oriental de la vellesa per desenvolupar una visió positiva degut a la influència del cristianisme, que entenia l'etapa com un moment de maduresa i dignitat. A més, Sant Agustí (citats per Vélez, 2008) promou aquesta visió perquè s'espera que, en arribar a aquesta fase evolutiva, s'aconsegueixi un equilibri emocional i l'alliberament dels lligams dels delits mundans.

Amb el pas del temps, encara que el cristianisme promovia aquesta visió positiva, l'increment de la mortalitat en l'adulesa i la categorització de la joventut com l'etapa més important va causar la "desaparició" de la vellesa en el pensament de la societat. Per tant, com es va centrar tota la seva atenció en la joventut, no existeix massa informació sobre la vellesa fins a la modernitat. Al segle XX, el concepte de la vellesa va millorar fins al punt en el qual es van establir lleis de protecció social, com les pensions, a les quals hi podien accedir persones majors de 65 anys, tant si tenien ingressos com si no. Encara que, l'increment de la inversió per aquesta ajuda que rebia la gent gran, va començar a preocupar a la societat fins al punt en el qual els joves veien al col·lectiu com una càrrega econòmica.

En definitiva, els fets explicats anteriorment i l'augment gradual de l'esperança de vida durant el segle XX, no va aconseguir contrarestar certes actituds negatives que presentava la societat. Així mateix, l'increment del nombre de persones majors de 65 anys ha fet més visible al col·lectiu, convertint-se en un repte al qual els membres de la societat hem de donar resposta.

3.2.1.2. Característiques de l'etapa

3.2.1.2.1. Desenvolupament cognitiu

És evident que, perquè l'aprenentatge sigui efectiu en aquesta etapa evolutiva, és necessari que com a professional ens nodrim d'informació sobre les característiques que presenta la gent gran a nivell cognitiu. Encara que aquesta etapa de la vida estigui relacionada amb la pèrdua de diferents facultats, tal com afirmen Sánchez i Pedrero (2001) hi ha múltiples investigacions que desmenteixen l'anomenat model deficitari, que es conceptualitza com l'increment simultani de l'edat i la pèrdua de funcions o capacitats. Així doncs, durant el procés d'aprenentatge, hi ha una sèrie de factors que són determinants per l'assoliment de qualsevol contingut: els aspectes cognitius, com la memòria o la intel·ligència, que

evolucionen amb el pas del temps; i els aspectes no cognitius, així com la motivació o el moviment.

Pel que fa als factors cognitius com la memòria o la intel·ligència, la primera és una funció que executa el cervell per retenir la informació i que perduri amb el pas del temps, garantint així que puguem recordar aspectes relacionats amb la nostra identitat o guardar coneixements. Encara que, quan l'individu arriba a la vellesa, es produeixen canvis en la memòria i conseqüentment, apareixen dificultats en el procés de memorització. Aquesta situació s'agreuja en cas que l'individu presenti malalties com la demència o l'Alzheimer.

En relació amb la intel·ligència, està formada per la fluida, que fa referència a la capacitat d'adaptació i de respondre a situacions noves de manera flexible on els coneixements previs no serveixen; i la cristal·litzada, on els coneixements i les capacitats de l'individu representen el desenvolupament cognitiu que ha aconseguit a través dels aprenentatges. Així doncs, quin tipus d'intel·ligència hem de fomentar a la vellesa? Doncs la cristal·litzada, ja que segons Sánchez i Pedrero (2001) es pot continuar fomentant amb el pas del temps, tot i que s'han de tindre en compte les capacitats que continuen actives.

Respecte als factors no cognitius, cal ressaltar que la motivació és un factor que s'ha de tindre en compte durant la participació en qualsevol mena d'activitat. A més, les afectacions que apareixen en el moviment, com la pèrdua d'agilitat, afecten segons del Barrio (2014) a l'evocació de les dades registrades en la memòria i a la capacitat psicomotriu. A banda d'això, tant l'estat de salut de l'individu com el seu nivell educatiu, són variables que influeixen en l'aprenentatge de la persona, ja que hi ha poden haver-hi presents afectacions en el seu rendiment a causa de certes malalties o degut a la brevetat de la seva instrucció formal.

En aquesta línia, Warner Schaie va proposar un model de desenvolupament cognitiu al llarg del cicle vital tenint en compte les etapes que influencien en la forma que adquirim el coneixement. Així doncs, l'autor proposa set etapes, de les quals en destacarem les tres últimes, que coincideixen amb el començament de la vellesa per l'individu:

- Etapa reorganitzadora: coincideix amb la jubilació de l'individu, moment en el qual deixa de banda les activitats relacionades amb l'àmbit laboral per realitzar altres

tipus d'activitats. A més, segons Sánchez (2012) existeix la possibilitat d'executar activitats en les quals apliquin la seva experiència i coneixements adquirits durant l'època laboral.

- Etapa reintegradora: en aquesta, a causa dels canvis biològics que pateix la persona, focalitza l'energia que té en executar activitats més significatives, com per exemple de caràcter familiar.
- Etapa de creació del legat: a l'etapa més avançada de la vellesa, l'individu es prepara per al fi de la seva vida a través d'accions com la distribució de les seves possessions materials.

3.2.1.2.2. Desenvolupament emocional

Les emocions són impulsos voluntaris que sorgeixen en el nostre sistema nerviós de forma espontània com a resposta a un estímul extern que indueix a experimentar sentiments i desencadena conductes com a reacció automàtica. Per tant, són mecanismes que ens permeten respondre amb rapidesa davant de successos inesperats. En relació amb això, Garcia (2017) afirma que existeixen diferents estudis que suggereixen l'existència d'una correlació positiva entre la freqüència de les emocions positives i l'activitat social. En conseqüència, es podria dir que quan s'experimenten en major freqüència d'emocions positives, sorgeixen beneficis com un major nombre d'activitats social.

En primer lloc, la teoria de la selectivitat emocional, fonamentada per Carstensen (1995), focalitza la seva atenció en les característiques de la regulació emocional i els processos que succeeixen al llarg de l'adultesa. A partir d'aquí, es proposa que la gent gran es torna més sofisticada en la regulació emocional, ja que durant el procés d'envelliment, es produeixen canvis en els seus objectius prioritaris i l'adquisició d'habilitats efectives per la regulació. Per entendre això, s'ha de tindre en compte que, tal com afirma Garcia (2017) amb l'edat es comprenen millor les relacions socials, i la importància que tenen en la vida afectiva. D'entrada, la seva teoria de la selectivitat emocional sosté que la gent gran, que es troba en l'última etapa de la seva vida, prioritza la satisfacció emocional en les seves relacions interpersonals, garantint així que la seva vida emocional sigui positiva i estigui equilibrada. Conseqüentment, com que la gent gran prioritza la millora del seu estat d'ànim,

disminueix la voluntat de viure experiències negatives que els hi poden aportar beneficis en un futur.

Finalment, Labouvie Bief (2001) considera que el desenvolupament emocional es recolza sobre els processos de maduració a nivell cognitiu i els processos del jo. Mentre que l'individu creix, les experiències emocionals comencen a adquirir formes més complexes que permeten incrementar el seu nivell de reflexió amb l'entorn. Com a resultat, l'individu pot construir un jo propi desenvolupat i integrat, garantint així la possibilitat de poder diferenciar les experiències emocionals i la seva regulació. A més, en els darrers anys, s'han realitzat investigacions que afirmen que la gent gran les emocions positives s'incrementen al llarg del cicle vital. De fet, el mateix autor ha dut a terme recerques que suggereixen que la gent gran té competències per integrar dos aspectes personals, com són la racionalitat i l'emoció, en contraposició amb la joventut, els quals presenten aquestes àrees dissociades.

3.2.1.2.3. Desenvolupament social

Un dels trets característics de la nostra espècie és que som éssers socials, i això vol dir que la seva única possibilitat de viure és en convivència amb la resta de persones. Per tant, com som socials per naturalesa, vivim en grups (família, amistats, veïns...), degut a la implicació que tenim els uns amb els altres. Així doncs, l'establiment de relacions amb altres éssers humans ens sorgeix de manera innata com una necessitat o un impuls, encara que a mesura que anem creixent aquesta predisposició per relacionar-nos va disminuint. En relació amb això, existeixen diferents corrents o teories psicològiques que descriuen els canvis que viu la gent gran a escala social.

En primer lloc, el gerontòleg Atchley va establir l'any 1975 un model per explicar com les persones afronten el procés d'adaptació de la jubilació a través de sis etapes (Andreu, Pedra & Pérez, 2010):

1. La prejubilació, caracteritzada per la idealització que l'individu construeix sobre com serà la seva vida un cop estigui jubilat estant encara treballant.
2. La jubilació, que succeeix quan l'individu es jubila, s'experimenta de tres formes: com un període de goig i de llibertat per deixar enrere el món laboral, com la simple

continuitat en el qual s'incrementa el temps en activitats d'oci que realitzava prèviament o com un període de relaxació i descans associat a l'abandó de les obligacions laborals.

3. Desencís, on l'individu comença a sentir un desengany en adonar-se que la vida que està portant com a jubilat no es correspon amb les seves idealitzacions, la qual cosa comporta un descens de l'entusiasme previ i l'aparició de la tristesa o la decepció.
4. Reorientació, que implica adoptar una visió més realista del que suposa la jubilació, deixant de banda les idealitzacions creades per adoptar una perspectiva més ajustada amb la realitat de l'individu.
5. Estabilitat, s'aconsegueix quan l'individu se sent còmode en el seu rol com a jubilat i la seva rutina, garantint així una estabilitat emocional i una visió positiva de la jubilació.
6. Finalització, moment en el qual l'individu, per motius mèdics, no pot valer-se de si mateix i es torna dependent dels altres. Encara que, aquesta etapa també es relaciona amb el moment en el qual l'individu decideix tornar al món laboral, raó per la qual finalitzaria la jubilació.

En segon lloc, trobem la teoria de la desvinculació, fonamentada per Cummings i Henry (1961), que van estudiar l'efecte que tenia l'envelliment en l'individu i la societat, així com els processos que experimenta l'ésser humà en arribar a l'última etapa de la seva vida. A través de la investigació que van portar a terme amb un grup de participants, van detectar que la gent gran, amb el pas del temps, anaven desvinculant-se de la societat a través d'accions com la reducció d'activitats i contactes socials.

Els autors, davant d'aquesta realitat, van determinar segons Cifuentes i Merchán (s.d.) que és un procés inevitable de l'envelliment que va acompanyat d'una disminució gradual de l'interès per les activitats i els esdeveniments socials de l'entorn de les persones ancianes. Per consegüent, aquesta estratègia desencadena una sèrie de comportaments i reaccions que impulsen la necessitat d'aïllar-se del món. Al mateix temps, la societat incita a la gent gran a aïllar-se degut a circumstàncies com la jubilació o la pèrdua del rol social o familiar.

En aquest sentit, aquesta desvinculació beneficia tant a la família i les persones més properes com a l'individu, ja que tal com afirma Belando (2007) ofereix la possibilitat de buscar substitució a les tasques que l'ancià ja no realitza, i de reorganitzar els rols amb bastant temps per a reflexionar sobre les decisions que s'han de prendre. En síntesi, la desvinculació de l'individu amb la societat és un procés normal dintre de l'envelliment. Per tant, tant la família com els professionals, amb la finalitat de garantir un bon enviliment, haurien de retirar de manera progressiva les activitats socials que portava a terme l'individu.

En tercer lloc, la teoria de l'activitat d'Atchley (1977) es contradiu amb l'anterior, ja que l'autor defensa que l'envelliment és més satisfactori gràcies a les activitats que porta a terme l'individu. Aquesta afirmació es demostra a través dels estudis que van portar a terme Havighurst (1961) i Maddox (1963), declarant que les persones que realitzaven activats socials milloraven el seu estat anímic, s'incrementava la seva satisfacció i conseqüentment estaven més adaptades. A més, segons Belando (2007) existeix un sentir popular que l'activitat en les persones majors, no solament ajuden a un bon envelliment, sinó que també ajuden a sobreviure davant determinats processos de malaltia.

Encara que les dues teories anteriors poden semblar contradictòries, es complementen l'una amb l'altre. Si bé l'execució d'activitats és beneficiosa per a la gent gran, també és cert que no totes les activitats són igual de favorables, així aquelles que motiven a l'individu, que són informals i que es realitzen en grup són les que realment tenen beneficis durant aquesta etapa vital. En canvi, s'haurien d'evitar les activitats que es caracteritzen per ser estressants i poc motivadores. Per tant, mantenir les activitats d'oci permet a l'individu tenir una bona adaptació en la seva nova vida com a jubilat.

3.2.1.3. Estereotips o prejudicis associats a l'etapa

Com hem observat, al llarg de les diferents etapes històries, la conceptualització de la vellesa ha evolucionat tan de manera positiva com negativa. La primera fa referència a la consideració de l'individu com a ésser savi, amb un gran bagatge d'experiències, d'alt estatus social, mereixedor d'un gran respecte i amb una clara posició d'influència sobre els altres, sent així superior en comparació amb la resta. En canvi, la segona compren la vellesa com un estat deficitari a causa de les pèrdues significatives i irreversibles tant a nivell cognitiu com social (defunció de persones del seu entorn). Davant d'aquests fets, han

començat a sorgir mites o estereotips associats a aquesta etapa, creant una visió desconeguda i errònia.

Segons Carbajo (2009) els estereotips són falses concepcions que actuen a manera de clixés en l'acostament a un fenomen, grup social o objecte. Són inexactes i generalment despectius, i poden afavorir l'aparició de conductes discriminatòries. És a dir, que la gent associa unes idees errònies en relació amb un col·lectiu a causa dels missatges que perpetua la societat. En aquesta línia, la mateixa autora (ibíd) afirma que s'han divulgat tantes creences al voltant d'aquesta etapa que es poden dividir els estereotips les següents categories:

- Cronològic: s'associa amb el deteriorament de les persones a causa del pas del temps, encara que les capacitats psicològiques i físiques es mantinguin estables.
- Biològic: està relacionat amb la quantitat de canvis físics o malalties que comença a necessitar la persona i, per tant, com un procés de dependència on es requereix la presència de serveis mèdics o residencials per atendre a aquestes.
- Psicològic: es vinculen a l'etapa una sèrie de dèficits a nivell cognitiu o conductual que es connecten amb la idea que la gent gran adopta actituds més rígides o té problemes de memòria.
- Sociològic: com que per la societat la gent gran deixa de ser útil, se li atribueixen una manca d'interessos i capacitats.

Així doncs, com el col·lectiu de la gent gran no està massa integrat en la nostra societat i s'han anat perpetuant alguns estereotips i prejudicis en relació amb aquesta etapa, la ciutadania va començar a adoptar actituds negatives i prejudicis en relació amb aquesta. En relació amb això, Robert Butler (1968) va adoptar el concepte edatisme, *ageism* en anglès, per fer referència a aquests prejudicis o concepcions que té la societat envers la gent gran. Segons Muñoz (2005) aquest terme es podria definir com l'agrupació de creences generalitzades i exagerades cap a un grup social, interioritzant aquestes en la forma d'actuar i fer del grup estereotipat.

Per tant, el tracte que rep aquest col·lectiu està relacionat amb els estereotips i prejudici que les persones els atorga. Butler (citada per Garro) afirmava que la discriminació que exercia la societat cap a les persones grans està influenciada per tres factors:

- L'actitud de la gent gran.
- La seva edat i el procés d'envelliment, ja que les persones assumeixen que la gent gran són una càrrega per a la societat.
- Les polítiques i pràctiques que porten a terme les institucions, contribuint així a la perpetuació dels estereotips.

3.2.2. Envelliment

L'envelliment són els canvis que pateix una persona a nivell morfològic i fisiològic a l'última etapa del cicle vital a conseqüència del pas del temps. Algunes modificacions que es produeixen són la disminució de la capacitat de resposta del cos davant l'exposició a virus o l'increment de probabilitats de patir certes malalties. En efecte, es produeix una descomposició funcional de la persona que desemboca progressivament en el final de la vida.

L'OMS (2015) entén l'envelliment com "els canvis progressius en l'estructura i funció dels humans i animals que ocorre al llarg del temps, no són resultat de malaltia o accident, i augmenten la probabilitat de mort conforme la persona i l'animal envelleix".

Segons Castillo (citada per Callejo, 2014) és un fet demostrat el dir que cada individu envelleix d'una manera diferent; diverses persones de la mateixa edat poden mostrar diferents canvis en el seu envelliment, en la seva deterioració del dia a dia, etc. Per tant, és important distingir i comprendre de manera adequada el terme de la vellesa i els factors que intervenen en aquest procés.

En aquesta línia, és crucial saber que Busse o Horn i Meer van establir dos tipus d'envelliment: el primari i el secundari. D'una banda, el primari contempla l'envelliment com un procés gradual i inevitable on el cos pateix un deteriorament significatiu a causa del pas

del temps. D'altra banda, entén aquest procés com el resultat d'una sèrie de factors (malalties, accidents, etc.) que apareixen en la vellesa i l'individu pot evitar o prevenir.

3.2.2.1. Procés d'envelliment

En els darrers anys, l'envelliment s'ha intentat entendre des de diverses perspectives com la científica o la social. Aquest interès que ha mostrat la societat per entendre l'etapa està relacionat amb dues aspiracions: la immortalitat i la longevitat. Respecte a la primera, encara que hi ha religions que defensen la idea que una vida eterna és possible, malauradament no hi ha evidències de què sigui possible avui en dia. De fet, alguns filòsofs com Aristòtil defensaven que les persones que creien en la immortalitat ho feien per por a la mort, ja que "el més terrible és la mort perquè és la fi" (Aristòtil, 349 aC). En canvi, la longevitat, que està més relacionada amb aspectes demogràfics i sociològics, sí que és possible gràcies als avenços que han sorgit al camp de la medicina.

Dos aspectes importants que van lligats amb l'envelliment són la versatilitat del procés i les causes que determinen l'aparició dels canvis. D'una banda, el procés d'envellir es produeix de manera diferent en cada ésser, ja que no envelleixen de la mateixa forma ni al mateix ritme. Aquestes diferències les podem percebre en el nostre dia a dia a través de la gent que ens envolta, com per exemple a través dels canvis observables a la pell (arruga) o el cabell (cana). D'altra banda, en relació amb la característica anterior, els canvis que apareixen quan una persona comença a envellir estan influenciats per tres aspectes (Ribera, 2004):

- **Envelliment fisiològic:** va de la mà amb els canvis que provoca el pas del temps al nostre cos, és a dir, el moment en el qual certs òrgans comencen a flaquejar o estem en risc de patir certes malalties. Aquesta classe d'envelliment està relacionat amb la càrrega genètica del mateix individu i la familiar.
- **Envelliment patològic:** relacionat amb seqüeles que hem patit al llarg de la nostra vida com malalties o accidents que impliquen una necessitat d'adaptació per part de la persona.
- **Envelliment eugènic:** aquest està condicionat per l'estil de vida que hem practicat al llarg de la nostra vida. Una persona amb una bona alimentació i que realitzar esport

no envellirà de la mateixa forma que una persona que té hàbits perjudicials com un alt consum d'alcohol o fuma.

3.2.2.2. Envelliment actiu

La salut, en els temps que corren, cada cop és més apreciada per la societat. Això ho podem veure en l'estil de vida que porta la societat, on la dieta mediterrània i l'exercici físic tenen un pes rellevant, a causa dels beneficis que s'obtenen a llarg termini, com per exemple l'increment de l'esperança de vida. Per tant, si introduïm a la nostra rutina l'exercici físic, una bona alimentació i activitats socials, podem arribar a la vellesa en un bon estat de salut.

El concepte d'envelliment actiu el va proposar l'Organització Mundial de la Salut l'any 1990 amb l'objectiu de conscienciar a la població sobre la importància d'adoptar hàbits saludables per arribar a la vellesa en el millor estat de salut possible. Amb el pas del temps, la conceptualització del terme es va ampliar per introduir altres àmbits com l'educatiu, el social, psicològic, entre d'altres. Segons l'OMS (2002) l'envelliment actiu és el procés d'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat, amb la finalitat de millorar la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen. És a dir, que el propòsit és incrementar la qualitat i l'esperança de vida de la gent gran.

Quan parlem d'envelliment actiu, no es redueix a fer qualsevol "cosa" o estar constantment actiu, sinó que tal com diu Walker (citat per Barceló, 2011) els hàbits no s'han de limitar a l'aspecte físic, també hem de cuidar l'aspecte psíquic i el social, ja que són aquests tres els pilars bàsics de la qualitat de vida. Encara que, s'han de tindre en compte les circumstàncies socioeconòmiques de l'individu o l'entorn en el qual es troba. Actualment, existeixen diferents estudis que evidencien la importància que té l'envelliment actiu sobre l'individu. Fernández (2006) va realitzar un informe on podem observar que els pilars bàsics de l'envelliment actiu recollits a aquestes investigacions són quatre: salut i funcionament físic, funcionament cognitiu, emocional i social. Per tant, aquests hauran de ser els continguts que s'hauran de treballar a través programes o projectes educatius per potenciar l'envelliment actiu entre el col·lectiu de la gent gran.

3.2.2.2.1. Factors que contribueixen a l'envelliment actiu

Per aconseguir envellir de manera saludable, tant a l'àmbit físic com mental, és important tindre en compte els factors que condicionen l'envelliment actiu. L'IMSERSO (2011)

considera vuit factors determinants, començant per la cultura i el gènere, que són transversals a causa de la seva influència en tots els altres.

En relació amb la cultura, tant els valors culturals com les tradicions, determinen el comportament que rep la gent gran per part de les persones a causa de la visió que té d'aquesta etapa. Pel que fa al gènere, les polítiques aplicades provoquen un efecte en àrees com l'educativa o la sanitària que determinen el benestar tant de l'home com de la dona. Per posar un exemple, en alguns països les dones són considerades inferiors en comparació amb els homes, raó per la qual tenen dificultats per rebre una bona educació o accedir al món laboral i acaben dedicant la seva jornada a cuidar a membres de la família com els infants o la gent gran. La resta de factors determinants són els següents (ibíd, p. 504):

- Salut i serveis socials: és necessari que els sistemes sanitaris estableixin objectius com la prevenció de malalties o promoure hàbits saludables. A més, ha de garantir que l'accés a la sanitat sigui universal i equitatiu, és a dir, que qualsevol persona tingui accés a aquest servei.
- Conductuals: incorporar un estil de vida saludable i cuidar-nos a nosaltres mateixos són dos factors determinants que estan al nostre abast. No importa el moment en què ho fem, és important que al llarg de la nostra vida duguem a terme qualsevol activitat física i ingerim aliments saludables per reduir el risc de patir qualsevol malaltia.
- Personals: la biologia i la genètica influeixen en la forma en la qual arribem a la vellesa, encara que adoptant hàbits saludables i treballant la nostra capacitat cognitiva (memòria, intel·ligència...) podem reduir la possibilitat de patir certes malalties, com per exemple l'Alzheimer, i el seu nivell de gravetat.
- Medi físic: fa referència a l'accés a l'aigua, un allotjament adequat, que mantingui unes condicions higièniques òptimes, etc.

- Medi social: és important donar l'oportunitat a totes les persones de rebre una educació al llarg de la vida i pautes per protegir-se davant de situacions d'abús o violència.
- Econòmics: sobretot en la seguretat a l'hora de rebre ingressos dignes, protecció social i, el més rellevant, accedir a llocs de treball satisfactoris.

Altres autors com Ballesteros i Otero (citats per Barceló, 2011) estan d'acord que l'envelliment actiu conté factors tant socioeconòmics (de serveis sanitaris i socials, de protecció social i sanitària) com individuals (gaudir d'una bona salut, no patir deteriorament psíquic...), a més del fet de gaudir d'una bona xarxa social, aspecte que ambdós autors esmenten. Encara que, hi ha autors que no li donen tanta importància als hàbits saludables, com és el cas de Rowe i Kahn (ibíd), que posen l'èmfasi en l'èxit en aquesta etapa vital, tot entenent que aquest es dona quan hi ha una baixa probabilitat d'emmalaltir i de sofrir discapacitat per malaltia, una alta capacitat física i cognitiva i, finalment, un compromís amb la vida.

3.2.2.2. Beneficis de l'envelliment actiu

Les persones que arriben a envellir de manera activa, obtenen una sèrie d'avantatges o beneficis en diferents àmbits. Això ho podem veure a la pràctica gràcies a Moragas (1991) que presenta els resultats d'un estudi que va portar a terme la Universitat de Harvard en una residència per a gent gran. Als participants de l'estudi se'ls va separar en dos grups: el primer havia de cuidar d'unes plantes i el segon adoptar una actitud sedentària. Transcorregut el període de temps predeterminat, diferents proves van evidenciar una disminució de la mortalitat en el grup que executava tasques de jardineria.

En aquesta línia, la salut és un dels aspectes on més millores es poden observar, ja que milloren les capacitats físiques i disminueixen les possibilitats que sorgeixin malalties a nivell cognitiu. A més, gràcies al seu bon estat físic i mental, els individus són més independents i autònoms, així que no és necessari que rebin cap mena de cura i poden executar activitats socials. Segons Marton (citats per Barceló, 2011) la importància d'aquests hàbits és vital, ja que, després d'un període de latència de dècades, posteriorment aquests tenen uns efectes en la salut, especialment en els factors de risc i en l'aparició de malalties cròniques.

Així doncs, els beneficis que aporta l'envelliment actiu no només els pot gaudir l'individu, sinó que la mateixa societat experimenta aquests avantatges, com per exemple al sistema sanitari, degut a la reducció de medicaments i l'atenció mèdica que necessita aquest col·lectiu. Encara que, també presenta les seves conseqüències des del punt de vista econòmic a causa dels problemes que patim actualment amb el sistema de benestar, concretament amb les pensions i els recursos dirigits cap a la gent gran. Per tant, segons Callejo (2014) hauríem de buscar una participació més activa de les persones grans en la societat per a poder evitar així les mancances econòmiques i institucionals presents en l'actualitat i cobrir les seves necessitats.

3.3. Paper de l'educació en la vellesa

L'educació cada cop està més present en la nostra vida, sobretot des de s'ha comprès la seva importància. Si donem un cop d'ull al passat, l'educació només estava present durant la joventut, ja que en l'adulthood es dedicava la major part del temps a treballar i en la vellesa a descansar. Aquesta conceptualització ha evolucionat, com a societat ens hem assabentat que el coneixement no només s'ha d'obtenir a la infantesa o la joventut, sinó que s'ha d'anar construint al llarg de la vida.

Encara que, no només ha canviat la visió de la societat cap a l'educació, sinó que el mateix sistema ha realitzat canvis que propicien aquest canvi de mentalitat. Alguns exemples són l'increment de les oportunitats fora dels marcs formals o la transformació del concepte de qualificació, donant l'oportunitat a la societat de formar-se de manera contínua o permanent. A més, segons Bermejo (2012) disposar d'opcions per enriquir-se i aprendre, sent rellevant i desitjable en tot moment, es converteix en edats avançades en una eina clau per minimitzar el risc de ser exclosos o menysvalorats i per facilitar l'assoliment d'una vida satisfactòria i plena.

Com hem vist en anteriors pàgines, els factors demogràfics que estem vivint actualment estan provocant problemes i creant necessitats en la societat actual. La qüestió és que, tal com afirma Araneda (2007), ni la societat ni l'economia estan adaptades per a aquest canvi que planteja nous problemes d'atenció sanitària, recursos econòmics, ocupació, educació,

entre altres. Per tant, tots aquests factors posen de manifest la necessitat de potenciar una educació gerontològica, ajudada d'una intervenció socioeducativa (Sánchez i Pedrero, 2001).

Així doncs, l'educació, en concret l'aprenentatge al llarg de la vida, és un pilar bàsic tant per envellir amb qualitat i salut. Per Bueno i Buz (2006) les persones que executen més activitats de tipus intel·lectual estan més satisfetes amb la seva vida i tenen un estat d'ànim més bo. Aquesta idea no només està sostinguda per autors, sinó que estudis com *Older People and Lifelong Learning. Choices and Experiences*, realitzat per Alexandra Whitnall l'any 2007 (citada per Barceló, 2011) al Warwick Medical School evidencien la quantitat de beneficis que té l'educació en la gent gran i els dos tipus d'aprenentatge que es poden treballar, el formal (a través de classes o tallers) i el no formal (caràcter globalitzador als altres àmbits de la vida).

No obstant això, perquè l'aprenentatge sigui significatiu i profitós, s'han de tindre en compte la forma en la qual s'imparteixen els ensenyaments i l'etapa evolutiva en la qual es troba cada col·lectiu, ja que tal com afirma Guerrero (2020) l'educació infantil es basa en la pedagogia, l'educació que s'enfoca en les persones en l'edat adulta es coneix com a andragogia i la forma en la qual es proporciona coneixement a les persones majors se'n diu gerontologia.

Al *Llibre Blanc de l'Envel·liment Actiu* creat per l'IMSERSO (2011) es determinen tres aspectes que s'han de tindre en compte en els programes educatius:

- Multidireccional, no només es transmeten continguts i coneixements, sinó que s'acompanyen d'actituds, sentiments, valors, entre d'altres.
- Transmissió intergeneracional de coneixements, aspectes culturals o morals, etc.
- Socialització formal, en què a través dels grups de persones es crea un espai on poder compartir idees o coneixements.

A banda d'això, els programes o projectes educatius han de ser flexibles a les característiques que presenta el col·lectiu i, al mateix temps, definir de manera adequada

els programes perquè responguin a criteris com la participació, la motivació, entre d'altres. Tenint en compte aquests aspectes, l'IMSERSO (citada per Barceló, 2011: p. 257) posa de manifest les següents propostes:

1. Impulsar l'educació al llarg de tota la vida, amb independència del nivell educatiu, econòmic o de gènere.
2. Promoure la implementació de programes cognitius al llarg de l'envelliment per facilitar la integració, dinamitzar les institucions públiques i privades, i promoure la investigació de l'anàlisi d'aquests programes.
3. Treballar el coneixement, les actituds i les habilitats enfocades a l'autonomia de les persones grans.
4. Apropiar els diferents programes educatius a tota la població gran, tant en zones urbanes com rurals.
5. Donar suport als programes universitaris per al seu desenvolupament i millora qualitativa.
6. Afavorir la formació contínua i permanent amb el suport d'associacions de gent gran.
7. Optimitzar les relacions intergeneracionals, especialment a l'àmbit universitari.
8. Promoure les noves tecnologies entre les persones grans; facilitar-los l'accés a aquestes.
9. Incrementar la satisfacció de les persones grans en la vida cultural del seu entorn, potenciar la seva participació activa en els actes programats, tot entenent que les persones grans són font de cultura.

10. Potenciar la inclusió de les persones grans a escoles d'infantil i de primària, especialment per a la recuperació de tradicions locals: contes, joguines, cançons, dites populars...

3.3.1. Pedagogia Gerontològica

La pedagogia és una disciplina centrada en l'estudi i reflexió de les teories educatives en la vida, és a dir, de la infància fins a la vellesa. Així doncs, aquesta ciència engloba un gran ventall d'àrees d'intervenció, com la social o l'educativa i, per tant, es nodreix d'altres ciències com la psicologia o la sociologia.

Al llarg d'aquests últims anys, les demandes que han sorgit en la nostra societat han provocat la necessitat de crear subdisciplines que permetin donar resposta a les demandes de la població. En aquest sentit, sorgeix la pedagogia gerontològica, una disciplina que pretén conèixer els processos d'envelliment de la gent gran per millorar les seves circumstàncies i condicions de vida a nivell cognitiu, social i físic. Tal com afirmen Yuni i Urbano (2005) les pràctiques educatives amb adults majors i la gerontologia s'han desenvolupat en estreta relació a partir de la revolució demogràfica que vam començar a viure socialment des de mitjans del segle XX.

En aquest sentit, la pedagogia pot i ha de jugar un paper important en l'etapa de la vellesa, però tal com afirmen Gómez i Serra, Fabra & Vila (2018) aquest paper no únicament s'ha de relacionar amb l'exercici dels professionals de l'acció socioeducativa, sinó que ha de contemplar tres moments d'acció:

- Promoure la qualitat de vida a través de projectes o programes d'animació sociocultural, així com una oferta d'activitats de temps lliure de qualitat.
- Mantenir l'autonomia personal i prevenir la dependència mitjançant accions socioeducatives que complementen els dispositius socials i assistencials.
- Atendre a la gent gran amb un grau de dependència que afecta de manera sensible la seva autonomia personal a través d'accions socioeducatives dirigides cap al mateix individu, l'entorn (família o cuidadors) i els professionals o recursos assistencials.

Segons Bermejo (2012) la pedagogia que intervé amb els més grans ha de seguir els següents principis:

- Una pedagogia *per a la vida*: afavoreix una predisposició pro activa per motivar a la participació i assumir responsabilitats amb la finalitat de promoure un envelliment actiu en la població.
- Una pedagogia *activa* que utilitza *el diàleg i la pluralitat*: treballa a partir dels coneixements o les experiències de l'individu i busca aprendre (capacitat d'escolta, diàleg, pluralitat...).
- Una pedagogia *empoderadora*: aporta eines i criteris per millorar l'autonomia de l'individu millorant la seva capacitat de decisió, l'optimització del procés de prendre decisions, entre d'altres.

La tasca que porta a terme el pedagog o psicopedagog en l'àmbit de la gerontologia no és individual, sinó que a través d'un equip multidisciplinari s'estableixen les intervencions necessàries per respondre a les demandes del col·lectiu de la forma més enriquidora i preventiva possible, promovent projectes i programes pedagògics adaptats a les necessitats i particularitats del col·lectiu i formant a professionals que intervenen directament en l'aplicació de les metodologies de prevenció de la dependència i de foment de l'autonomia. Així doncs, les funcions que porta a terme dintre d'aquest equip segons Roca, Cases i Sicart (2009, p. 18) són:

1. Disseny, desenvolupament, implementació (si s'escau) i avaluació de projectes o programes socioeducatius concrets.
2. Elaboració o reelaboració de material didàctic específic.
3. Disseny, coordinació, aplicació i avaluació de plans formatius específics en entorns presencials i/o virtuals, dirigits tant a persones del col·lectiu de la tardor com als seus familiars i a tots aquells professionals que intervenen en el sector.

4. Disseny, desenvolupament i avaluació de propostes d'organització i gestió de serveis socioeducatius.
5. Diagnòstic de situacions complexes per afavorir el desenvolupament i aplicació de metodologies adaptades a les diferències socioeconòmiques, culturals i personals que afavoreixen l'educació al llarg de tota la vida.
6. Realització d'investigacions i avaluacions educatives i interpretació dels resultats.
7. Aplicació de tècniques i estratègies de direcció, assessorament, consulta i mediació educativa en serveis socioeducatius específics.
8. Aplicació de tècniques i estratègies que afavoreixen les relacions interpersonals i la dinamització de grups, que poden potenciar l'autonomia i prevenir la dependència del col·lectiu de la tardor.
9. Diagnòstic socioeducatiu del grau de dependència.

Des del Col·legi Oficial de Pedagogia de Catalunya (COPEC), es reconeix la pedagogia gerontològica com un àmbit on els pedagogs i els psicopedagogs podem intervenir a nivell professional i fins i tot impulsa la formació en aquesta branca a través del grup de Treball Gent Gran creat pel mateix col·legi. Així doncs, la nostra intervenció en el món de la gerontologia és possible i es troba en un procés de transformació continua, ja que els canvis demogràfics que estem vivint actualment preveuen un augment significatiu del percentatge de gent gran a Catalunya.

4. Marc Metodològic

Per portar a terme la investigació he seguit els principis del **paradigma interpretatiu**, ja que l'objectiu general és conèixer l'opinió dels participants sobre el grau de visibilització que té la funció dels pedagogs en l'envelliment actiu de la gent gran. En aquest sentit, la tècnica de recollida d'informació utilitzada és la qualitativa.

Denzin i Lincoln (citats a Hernández, 2014) estableixen cinc fases interconnectades en el procés de la **metodologia qualitativa**:

1. L'investigador és el centre, és essencial que s'aproximi a l'objecte d'estudi des de totes les seves dimensions com a ésser humà (cultura, gènere, classe social, etc.).
2. Els paradigmes necessaris per desenvolupar aquest tipus de metodologia són: el feminista, el crític, el constructivista-interpretatiu i el positivista.
3. El disseny de l'estratègia de la investigació ha de tindre unes pautes flexibles i disposar de diferents mètodes per obtenir el contingut en el qual basar la fase d'interpretació.
4. Existeixen diferents tècniques i instruments per recollir les dades bàsiques per la metodologia qualitativa, com per exemple l'entrevista o l'observació.
5. La fase d'interpretació s'ha de contemplar com un procés de construcció, ja que les notes realitzades per l'investigador al principi seran al final un informe final que proporcionarà a la comunitat científica.

4.1. Objectius

El propòsit d'aquesta investigació és visibilitzar el paper que tenen els pedagogs amb la gent gran per garantir el seu envelliment actiu. Tanmateix, es pretén reconèixer la figura dels pedagogs amb les persones grans i demostrar la importància que té la pedagogia en aquest àmbit d'intervenció. En aquesta línia, es pretén esbrinar si la figura del pedagog està reconeguda dintre d'aquest col·lectiu, sobretot arran de l'augment significatiu de les persones majors de 60 anys i la crisi sanitària que estem vivint en els darrers anys.

L'objectiu general i els específics de la investigació és:

- Visibilitzar el paper que tenen els pedagogs en l'envelliment actiu de la gent gran.
  - Identificar les tasques dels pedagogs dintre d'aquest col·lectiu.

- Valorar el rol dels pedagogs dintre d'aquest col·lectiu a través de la visió de diferents professionals.

Per acabar, les preguntes d'investigació que em plantejo a l'hora de portar a terme la part pràctica i amb les que pretenc donar resposta a la meua recerca són:

- És necessari que la gent gran dugui a terme activitats tant formatives com lúdiques en aquest període de la seva vida?
- Els/les pedagogs/ues estan presents en les intervencions que es porten a terme per garantir l'envelliment actiu de la gent gran?
- Les institucions i els professionals són conscients de la importància que té el nostre paper en aquesta etapa vital?

4.2. Rigor científic

Per garantir la validesa de la tècnica i l'instrument de recollida de dades, l'entrevista, ha passat per diferents processos de validació. D'una banda, la Dra. Marta Camarero, la tutora del meu treball, ha portat a terme una validació de les preguntes que vaig definir per a cada participant. El procés de validació es va iniciar un cop vaig enviar les cinc entrevistes a la tutora un dels dies que havia programat l'entrega d'un apartat del treball. A continuació, d'acord amb el seu *feedback*, es van portar a terme canvis per millorar les preguntes, tant envers el seu plantejament com a l'hora d'enfocar-les.

D'altra banda, tres docents de la Universitat Rovira i Virgili han validat les cinc entrevistes a través d'un instrument de validació. El procés que es va seguir per iniciar la validació de les entrevistes van ser, en primer lloc, contactar via correu electrònic amb les professionals escollides i demanar la seva col·laboració com a expertes. En segon lloc, un cop les docents accedeixen a validar l'instrument de recollida de les dades, es va enviar l'entrevista per correu electrònic i un document amb l'instrument de validació. Per acabar, es van recollir els suggeriments plantejats al document adjuntat per correu electrònic, que van ser Maria Pilar Iranzo Garcia, Regina Gairal Casadó i Maria Concepció Torres Sabaté, i es va procedir a rectificar l'entrevista per poder recollir les dades necessàries. Gràcies a aquests

suggeriments, es pot afirmar que les cinc entrevistes són més rigoroses i de major qualitat en comparació amb les plantejades en un principi. Aquests suggeriments van ser:

- Aspectes lingüístics relacionats amb la redacció de les preguntes.
- Plantejar preguntes en relació amb els anys d'experiència, formació acadèmica...
- Intentar no plantejar en una pregunta diferents qüestions.

Respecte a l'ètica de la investigació, es va emplenar un qüestionari de declaració responsable sobre els aspectes ètics a tractar en aquesta investigació, elaborat pel comitè d'ètica de la Universitat Rovira i Virgili, per tal de declarar una responsabilitat envers el tractament de les dades.

4.3. Instruments

En aquest sentit, la tècnica emprada en aquesta investigació és l'**entrevista**, encara que existeixen diferents tipologies d'entrevista segons les finalitats o la seva estructura com l'estil o la forma. El model escollit per aquesta recerca és l'entrevista **semiestructurada**, que es basa en un model on les preguntes estan definides prèviament, però poden sorgir variacions en funció del subjecte entrevistat. Segons Blasco i Otero (2008) l'investigador realitza una sèrie de preguntes, generalment obertes al principi de l'entrevista, que defineixen l'àrea a investigar, però té llibertat per aprofundir en alguna idea que pugui ser rellevant, realitzant noves preguntes.

En la meua recerca, es portaran a terme cinc entrevistes diferents per tindre una visió global de l'envelliment actiu i la pedagogia a través de tres punts de vista. Les persones a les quals s'entrevistarà són:

- Persones grans que executen activitats cognitives i físiques al programa "Salut Activa" de la Fundació La Pedrera (Reus).
- Pedagoga experta en "Atenció a les persones en situació de dependència" al COPEC.
- Pedagoga amb experiència en el camp de la gerontologia.
- Neuropsicòleg de la Fundació La Pedrera (Reus) que forma part del programa "Salut Activa".

- Educadora social i coordinadora del programa “Gent Gran Activa” de Tarragona.

La mostra d'aquesta investigació és **variable**, ja que els participants es caracteritzen per representar diferents qualitats, aconseguint així mostrar diferents perspectives en una recerca. Així doncs, per elaborar les preguntes que es realitzaran a l'entrevista, s'han utilitzat com a referents les dues preguntes d'investigació plantejades a l'apartat dels objectius. En relació amb això, la finalitat principal de comptar amb participants de diferents especialitats en la investigació és tenir una visió més global sobre la necessitat de proporcionar unes accions educatives a nivell formal i/o informal i el paper que té la pedagogia amb aquest col·lectiu. Encara que, cadascun dels professionals em proporcionarà més informació sobre diferents aspectes:

- Les dues pedagogues que treballen amb el col·lectiu de la gent gran em proporcionaran informació sobre la realitat en la qual es troben els pedagogs dintre d'aquest àmbit, quines són les nostres funcions o tasques, el grau d'importància que té la nostra intervenció, l'existència d'intrusisme laboral, el paper del COPEC, entre d'altres.
- Les entrevistes que portaré a terme a una educadora social i un neuropsicòleg que treballen amb gent gran em permetran entendre quines són les seves funcions o tasques, les necessitats que detecten al col·lectiu, quins professionals intervenen, la raó per la qual no compten amb un pedagog, etc.
- Les dues persones grans que acudeixen al programa “Salut Activa” que ofereix la Fundació La Pedrera (Reus) proveiran informació sobre la seva visió envers la necessitat de participar en activitats formals o no formals, els beneficis que perceben ara que acudeixen al programa, entre d'altres.

4.4. Desenvolupament

El procés que s'ha portat a terme per l'execució de les entrevistes amb cada participant ha sigut diferent a causa de la seva disponibilitat horària i la localització de cadascun d'aquests. En el cas de l'entrevista a una pedagoga que col·labora amb el COPEC, primerament es va contactar amb el Col·legi per fer-li saber el motiu pel qual ens posàvem en contacte amb l'organització i saber quin professional que treballa amb la gent gran estava disposat a col·laborar en la part pràctica del treball. Dies després, es van posar en contacte amb mi

per fer-me arribar el contacte d'una pedagoga que col·labora com experta en "Atenció a persones en situació de dependència" i estava disposada a participar, però si l'entrevista es portava a terme via correu electrònic, ja que no disposava de temps suficient per fer una videotrucada.

Vaig acceptar la proposta i unes setmanes més tard, vaig fer-li arribar l'entrevista al correu electrònic que em va proporcionar el Col·legi, la qual em va retornar en un parell de dies. De fet, em va comentar que si fos necessari ens podríem reunir per videoconferència una estona per resoldre noves preguntes o ampliar algunes de les respostes que em va proporcionar. En aquest cas no va ser necessari, ja que la participant va respondre a les preguntes de manera precisa i extensa, així que vaig obtenir tota la informació que necessitava.

Respecte a l'entrevista amb una persona gran i un neuropsicòleg, em vaig posar en contacte amb la coordinadora de la Fundació La Pedrera (Reus) per fer-li saber el motiu pel qual li escrivia aquell correu i esbrinar si un dels usuaris del programa "Salut Activa" i un dels professionals que treballa en aquest programa estarien disposats a col·laborar en el meu treball. Posteriorment, la coordinadora em va escriure per confirmar que una dona gran del programa estava disposada a realitzar una entrevista i el neuropsicòleg que realitza els tallers de memòria al programa també volia col·laborar.

Així doncs, vam establir un dia per portar a terme ambdues entrevistes de forma presencial a la fundació amb cadascun dels participants. La primera entrevista que vaig portar a terme va ser amb una dona gran, en la qual que vaig tindre dificultats perquè la participant em respongués al que li demanava, però vaig obtenir unes reflexions interessants respecte a la seva perspectiva envers la temàtica. A més, vaig tindre l'oportunitat d'entrevistar a una segona participant que es trobava en aquell moment al centre, amb la qual també vaig tindre problemes perquè fos més concreta amb les seves respostes. Dies després vaig realitzar l'entrevista amb el neuropsicòleg a la mateixa localització, aquesta es va portar a terme sense cap incident, ja que el professional em va respondre de manera concreta a totes les preguntes que li vaig realitzar.

Sobre l'entrevista amb una antropòloga i educadora social que treballa com a coordinadora de l'àrea de Gent Gran Activa a l'IMSST, com en els casos anteriors, em vaig posar en

contacte amb ella per comentar-li el motiu pel qual li escrivia i si estaria interessada a col·laborar en la meua part pràctica. Al moment em va respondre per transmetre el seu interès pel meu treball i acceptant la proposta de trobar-nos per videoconferència a causa de la seva localització. L'entrevista es va portar a terme tal com es va parlar, em va respondre a totes les preguntes que li vaig plantejar i en tot moment es va mostrar disposada per tornar a trobar-nos si fos necessari o enviar-me informació sobre les dades que tenen sobre els seus usuaris.

Per completa la part pràctica, vaig posar-me en contacte via correu electrònic amb una pedagoga que tenia experiència en el camp de la gerontologia per donar-me a conèixer i saber si volia col·laborar en el meu treball. Uns dies després em va contactar per confirmar la seva participació i intercanviar informació sobre els dies que teníem disponibles ambdues. En aquesta línia, vam establir un dia per portar a terme l'entrevista, però per motius personals de la participant es va haver de posposar a un altre dia. Finalment, vam poder portar a terme l'entrevista per videoconferència, va transcórrer de manera òptima i en tot moment la participant es va mostrar predisposada a tornar-nos a trobar si fos necessari o enviar-me informació sobre la feina que ha portat a terme en aquests anys.

4.5. Resultats

4.5.1. Entrevista a dues persones grans

En aquest subapartat, es pretén extreure i simplificar la informació més rellevant de l'entrevista realitzada a dues participants del programa "Salut Activa" de la Fundació La Pedrera. Per garantir l'anonimat dels participants, s'han codificat les seves respostes. En la següent taula podem veure el perfil de cadascuna:

Codi	Gènere	Edat
P1	Dona	71
P2	Dona	67

D'una banda, es mostrarà l'anàlisi de l'entrevista que es va portar a terme amb la P1. Pel que fa a la seva experiència envers la transició de la vida laboral a la jubilació, destaca que, *"no vaig tindre cap problema, suposo que també ha influenciat el fet que com ma mare no va treballar i la vaig veure fent la seva vida normal"*. Per a ella també és important l'actitud,

ja que *“m’agrada molt anar d’aquí cap allà, estar amb la gent... També m’he buscat moltes activitats per a fer, perquè no m’agrada estar a casa així que intento tindre coses a fer cada dia”*.

Respecte als beneficis que li aporten les activitats que es porten a terme al programa, ressalta que *“el simple fet de vindre aquí ja m’aporta perquè ens ho passem molt bé amb els companys. A més, les activitats m’ajuden a treballar el cervell i estirar el cos... Em sento més activa”*. En aquesta línia, gràcies a l’execució d’aquestes activitats ha percebut certes millores, de les quals destaca que *“em noto més àgil, tinc més equilibri i em veig amb més força. A més, jo porto una pròtesi al genoll, així que les activitats que fem m’ajuden a flexionar millor aquesta part”*.

A més, parla sobre com arran de la seva estada al programa, es va animar a fer altres activitats, de les quals ressalta *“em vaig apuntar a fer ganxet i un parell de cops a la setmana al meu barri anava a jugar amb grupets de gent gran a cartes, al Rummikub...”*. Encara que afirma que l’aparició de la pandèmia es van deixar de fer moltes d’aquestes activitats, però destaca que *“ara que sembla que s’està acabant la pandèmia s’estan tornant a programar”*.

Convé recalcar la seva opinió envers que la gent gran hagi de rebre qualsevol mena d’educació en aquest moment de la seva vida, on ressalta que *“penso que sí, perquè que fa una persona sola a casa mirant la televisió tot el dia? Fer qualsevol activitat t’ajuda a adoptar una actitud més positiva, tindre una major autoestima... A més, pots conèixer a noves persones de la teva edat i fer noves amistats”*.

D’altra banda, ara s’exposarà el buidatge que s’ha portat a terme de l’entrevista amb la P2. Pel que fa a la seva experiència envers la transició de la vida laboral a la jubilació, destaca que, *“jo ho estic paint ara (...), ja que fa em vaig jubilar recentment i encara estic assimilant aquesta situació. M’he buscat moltes activitats per estar entretinguda, anar fer les mans, però no és el mateix...”*. De totes maneres, mostra comprensió davant d’aquesta situació afirmant que *“entenc que també forma part d’aquest procés perquè al principi em vaig sentir inútil i ara ja m’ha marxat aquest pensament del cap”*.

Respecte als beneficis que li aporten les activitats que es porten a terme al programa, ressalta que *“m’ajuden a millorar la memòria, el meu estat físic i la meva actitud en aquesta*

nova etapa". Així doncs, gràcies a l'execució d'aquestes activitats ha percebut un millora molt important tant a nivell físic com mental, ja que *"sempre m'ha costat molt sortir a caminar o fer qualsevol mena d'exercici i amb les activitats que fem aquí sento que tinc més agilitat, que tinc més equilibri..."*. A escala mental també, sobretot gràcies a les vivències de la resta de participants, afirmant que *"parlar-ho tant amb persones del centre com amb els companys de les sessions m'han ajudat molt a enfrontar la situació i veure que és un procés pel qual he de passar"*.

A més, de la seva estada al programa, es va animar a fer altres activitats que es porten a terme a la localitat, de les quals ressalta *"em vaig apuntar a fer nines de ganxet, a classes de brodar..."*. Encara que afirma que, abans de començar en aquest programa, prèviament duia a terme altres activitats organitzades per l'ajuntament. Sobre la seva opinió envers que la gent gran hagi de rebre qualsevol mena d'educació en aquest moment de la seva vida, on ressalta que *"sí, perquè crec que t'ajuda molt a enfrontar l'entrada a la jubilació. Quan deixes de treballar, és inevitable pensar que ja no ets útil per a la societat"*. A més, destaca que *"és important fer activitats que t'agradin i al teu ritme, s'ha de trobar un equilibri, però el que no es pot fer és estar tot el dia tancat a casa"*.

4.5.2. Entrevista a l'experta del COPEC

A través d'aquest subapartat, es pretén filtrar i escurçar la informació més rellevant de l'entrevista realitzada a una de les participants de la investigació, una pedagoga que col·labora al COPEC com a experta en Atenció a persones en situació de dependència.

Quant a les mancances que han sorgit en aquest col·lectiu arran de la Covid-19, destaca que *"portàvem anys reclamant revisions en diferents aspectes relacionats amb les residències de gent gran i amb aquesta pandèmia, han sortit algunes d'elles que caldrà veure si finalment posen solucions o no"*. Tanmateix, de totes les necessitats possibles ressalta que *"la necessitat de companyia, d'acompanyament, de suport per totes aquestes persones. Hi ha molta gent gran sola i sense tenir cobertes les seves necessitats, ni disposen dels recursos adients"*.

Amb referència a la importància que té envellir de manera activa, destaca que *"és evident que la societat en general és conscient d'aquest increment de l'esperança de vida de les persones, que cada vegada hi ha més gent gran i aquestes, es troben en millors situacions"*.

de salut i de qualitat de vida generalment. Però, considero, que a nivell global, la societat emmarca l'envelliment actiu en uns quants casals d'avis on anar a jugar, ballar...". Per a ella "hi ha una altra part d'envelliment actiu que considero que és desconeguda per la gran major part de la nostra societat i són els nous rols que tenen o poden tenir les persones grans, ja que poden col·laborar i ser agents actius d'aquesta societat encara que estiguin laboralment jubilats".

En relació amb això, envers la necessitat de rebre una educació durant la jubilació, opina que *"soc del parer que l'educació és per a tota la vida. Quan parlo de tota la vida parlo del llarg de la vida, és a dir, des de la infantesa fins a la senectut, però també a l'ample de la vida, tant en l'àmbit formal, no formal i informal".* De manera paral·lela, ressaltava que *"lligant aquest tema amb tot allò menys conegut de l'envelliment actiu, hi ha noves tasques/funcions dels nostres grans que necessiten d'aquests aprenentatges. Un exemple d'això és el tema tan important com la digitalització que s'està creant i està envoltant les nostres vides".*

Pel que fa a les tasques que porta a terme el Col·legi per visibilitzar el paper de la pedagogia amb la gent gran, destaca que *"la veritat que el COPEC porta molts anys lluitant per tal que la Pedagogia estigui present en molts àmbits d'actuació on podem ser-hi i creiem que hem d'estar, i un d'aquests àmbits és el social".* A més, destaca que *"recentment hem aconseguit assegurar la incorporació del professional de la Pedagogia als SIS (Serveis d'Intervenció Socioeducativa)".*

Respecte a si les universitats que ofereixen el Grau de Pedagogia promouen aquesta sortida laboral, ressaltava que *"vull pensar que aquest tema ha millorat, però en la meua època universitària no va estar així. Tot i que hi havia matèries optatives i de lliure disposició relacionades amb aquest àmbit, a l'hora dels Pràcticums no hi havia opcionalitat de triar entitats o centres on poder treballar en aquest àmbit i/o amb aquest col·lectiu".* Per a ella, *"no es promou suficient per desconeixença, perquè ni tan sols el Govern té clares les nostres funcions i també perquè hi ha intrusisme professional".*

En el marc de la conscienciació que tenen tant el centres com els professionals que treballen amb aquest col·lectiu sobre el paper dels pedagogs, opina que *"fins que no hi ha un professional de la Pedagogia en un equip interdisciplinari, moltes vegades no són*

conscients de la importància de la nostra presència i de les nostres funcions". De fet, destaca que "hi ha molt desconeixement i intrusisme professional, perquè hi ha funcions nostres que han assignat a altres, històricament per estalvi econòmic (llicenciatura - diplomatura - FP)". Fins i tot, ressalta que "també ens trobem amb aquest problema en les direccions de centres, que normalment ofereixen aquest càrrec a psicòlegs o infermers per estalviar-se un professional".

Quant a la seva visió com a pedagoga envers els beneficis que obté aquest col·lectiu a curt i llarg termini si assisteix a programes o centres on se'ls hi permet desenvolupar-se de manera global, opina que *"si les persones grans, visquin a casa o no, disposen d'un pla individualitzat, on ell/a és el centre de la intervenció i on la fita és aconseguir el seu màxim nivell de QdV (qualitat de vida), no podem demanar més".* En aquest sentit, com a pedagogs/gues i ciutadans/familiars, ressalta que *"la nostra feina és acompanyar i donar suport per tal que totes les persones grans disposin dels recursos necessaris per a poder aconseguir aquesta QdV".*

4.5.3. Entrevista a un neuropsicòleg del programa "Salut Activa"

En aquest punt, es pretén filtrar i abreujar la informació més destacable de l'entrevista realitzada a una de les participants de la investigació, un neuropsicòleg que realitza els tallers de memòria en el programa "Salut Activa" de la Fundació La Pedrera, que es troba a Reus.

Respecte al nivell d'influència que tenen les activitats en la qualitat de vida dels usuaris, opina que *"sempre hem estat molt acostumats a tindre una vida molt activa, però que passa quan som grans? Doncs que, a vegades, aquestes amistats costa més de mantenir-les perquè apareixen problemes físics, noves responsabilitats familiars com estar amb els nets...".* En aquest sentit, destaca que *"programes com el de "Salut Activa" intenta agafar a persones que estan en aquesta situació i posar-les en un espai on continuen tenint reptes cognitius, s'han de moure, han de treballar i conèixer a persones noves".* Quant a la necessitat d'incorporar un pedagog en el seu equip, opina que *"seria interessant incorporar aquesta figura professional perquè com a neuropsicòleg tinc la sensació que a vegades ens falta algun referent que ajudi als usuaris a relacionar-se més entre ells i crear vincles, proporcionar suport o eines per afrontar la transició a la jubilació...".*

En relació amb el grau de conscienciació que té la societat envers la importància d'envellir de manera activa, destaca que *“cada cop penso que més, encara que hi ha molta feina per fer, sobretot perquè a vegades hi ha figures professionals que tenen els instruments per conscienciar o ajudar al col·lectiu, però les entitats desconeixen als especialistes adients per treballar aquests aspectes”*. En aquest sentit, destaca que els professionals de la pedagogia es possible que ens trobem amb aquesta situació, ja que *“també teniu unes competències adients per treballar amb aquestes persones, però per desconeixement es recorre a un altre professional que pot realitzar funcions semblants”*.

Per acabar, sobre la necessitat que la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquest període de la seva vida, ressalta que *“penso que si, perquè com a neuropsicòleg una de les coses que estimula més al cervell es continuar aprenent coses noves, no parar...”*. A més, afegeix que *“quan sigui gran, a mi m'agradaria continuar estudiant o fer un altre carrer per gust. El repte és vèncer una mica la mandra per continuar aprenent sobre els aspectes que més t'interessen”*.

4.5.4. Entrevista a la coordinadora de l'àrea de “Gent Gran Activa”

En aquest subapartat, es pretén extreure i simplificar la informació més important de l'entrevista realitzada a una de les participants de la investigació, la coordinadora de l'àrea de Gent Gran Activa de l'IMSST.

A propòsit de com influeixen els programes o activitats que porteu a terme en la qualitat de vida dels usuaris, opina que *“creiem que és molt important per a ells (...) he vist molts estudis que demostren que l'envelliment actiu dona molta qualitat de vida a les persones grans a nivell anímic, físic...”*. A més, destaca que *“facilita la inclusió social dels usuaris, que moltes vegades per situacions de la vida ja no tenen una xarxa de contactes tan gran o es troben més aïllats de les persones”*.

Envers el grau de conscienciació que té la societat envers la importància d'envellir de manera activa, ressalta que *“crec que no, sobretot a causa del paper que juguen els governs amb la mala política envers el fet que “com la piràmide s'inverteix, qui sostindrà aquest sistema del benestar?”*. Des del seu punt de vista, els impostos estan mal repartits i es podrien reorganitzar per incrementar la inversió cap a les persones grans, millorant així la seva qualitat de vida i que puguin envellir de manera activa.

En relació amb què la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquest període de la seva vida, afirma que *“jo crec que més aviat l'educació la rebem nosaltres de la gent gran (...) que segurament els hi aniria bé aprendre sobre alimentació saludable o les noves tecnologies i ho fem”*. Més endavant, aclareix la seva opinió amb la següent afirmació *“no necessàriament han d'aprendre perquè siguin grans, però sí que és necessari aprendre durant tota la vida, el procés d'aprenentatge és constant, finalitza quan ens morim”*.

Per acabar, respecte a si troba necessari introduir alguna figura professional que no tinguin com un/a pedagog/a, comenta que *“el pedagog podria ser un professional necessari, però tant aquests com els educadors socials no estan reconeguts en l'àmbit de la gent gran”*. De fet, afirma que *“per altres àrees que tenim a l'IMSST com la d'infància sí que tenim a pedagogs, però amb la gent gran ara la figura que es busca molt és la de l'integrador social”*.

4.5.5. Entrevista a una pedagoga amb experiència en gerontologia

En aquest punt, es pretén extreure i simplificar la informació més crucial de l'entrevista realitzada a una de les participants de la investigació, una pedagoga amb experiència en el camp de la gerontologia.

Sobre el grau de conscienciació que tenen les persones sobre envellir de manera activa, opina que *“No, perquè en realitat no s'ho arriben ni a plantejar. Algú es planteja com vol envellir? Només ens passa pel cap el plantejament quan veiem algun anunci a la televisió”*. Així doncs, dintre de la seva experiència professional en el camp de la gerontologia destaca que *“hi ha moltes persones que han rebut un diagnòstic de depressió quan s'han jubilat. Això acostuma a passar en certes generacions, on la seva feina no els hi deixava temps per executar activitats d'oci i quan arriben a la jubilació, on normalment no tenen moltes obligacions, no saben com omplir o aprofitar tot el temps que tenen”*.

Respecte a si la gent gran mostra predisposició o motivació per portar a terme activitats que milloren la seva qualitat de vida, afirma que és així, encara que depèn de l'estat emocional en el qual es trobi l'usuari, però que *“les persones tenim ganes de veure, de socialitzar-nos, així que aquest interès existeix”*. En aquesta línia, un dels aspectes que, des del seu punt de vista, ha perjudicat més a la gent gran amb l'aparició de la pandèmia és deixar de

relacionar-se amb altres persones, ja que *“si abans estar amb la gent era una necessitat quotidiana, ara és imperiosa, necessito estar en contacte amb altres persones constantment”*.

A propòsit dels beneficis que obté el col·lectiu assistint a programes o centre on se'ls hi permet desenvolupar-se integralment, opina que *“un dels beneficis més importants és el benestar emocional que es porta la persona gràcies als vincles que és els usuaris creen entre si i amb els professionals que hi treballen al centre”*. Encara que, també depèn del paper que desenvolupi el professional amb els usuaris, ja que *“és crucial adoptar un rol de facilitadora i fomentar un clima de respecte i confiança, on tothom pot donar la seva opinió”*.

Envers la visió que tenen els professionals i les institucions sobre la funció dels pedagogs en el món de la gerontologia, afirma que *“molts professionals o entitats es pensen que la nostra figura només està habilitada per treballar a la infància o l'adulthood”*. En aquest sentit, explica que aquest desconeixement provoca que existeixi intrusisme laboral i s'ofereixin lloc de treballs adients per a pedagogs a altres professionals com neuropsicòlegs o educadors socials. Quan si aquesta sortida es promou a les universitats on s'ofereix aquest grau, opina que *“Jo crec que no (...) quan jo vaig estudiar només vaig tindre una optativa on es parlava del nostre rol amb la gent gran”*. Per acabar, la seva opinió sobre que la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquesta etapa, opina que *“Educar com a tal no, perquè per educar estem tots (...) hem de proporcionar oportunitats als més grans perquè puguin exprémer el seu potencial, és a dir, promoure els seus interessos, les seves fortaleces, la capacitat crítica”*.

5. Discussió i conclusions

5.1. Aportacions de la investigació

Tenint en compte els resultats recollits a través de l'instrument de recollida de dades (entrevista), em dispenso a comprovar si s'han assolit els objectius específics plantejats a l'inici del disseny de la investigació. Respecte al primer objectiu específic: **Identificar les tasques dels pedagogs dintre d'aquest col·lectiu.**

Analitzant els resultats obtinguts a partir de les entrevistes realitzades a les dues pedagogues, es pot observar com ambdues tenen clares quines són les tasques que un pedagog hauria d'executar dintre d'aquest àmbit. En relació amb això, les autores Roca, Cases i Sicart (2009) comparteixen amb les participants aquesta visió, fins i tot plantegen altres tasques que pot desenvolupar el pedagog en aquest àmbit, com per exemple el disseny, l'aplicació i l'avaluació d'una formació cap als professionals que treballen amb els usuaris i aplicar tècniques que millorin les relacions interpersonals entre la gent gran. Al contrari, els altres dos professionals que treballen en el món de la gerontologia, desconeixen o no tenen clares quines són les tasques que podem portar a terme per millorar la qualitat de vida dels usuaris.

En aquesta línia, el segon objectiu específic: **Valorar el rol dels pedagogs dintre d'aquest col·lectiu a través de la visió de diferents professionals.**

Si s'analitzen les respostes obtingudes dels professionals, podem observar clarament que els que no pertanyen a l'àmbit de la pedagogia, veuen necessari introduir la figura del pedagog en els espais on es treballa amb la gent gran, sobretot per donar resposta a certes necessitats que tenen com un acompanyament al llarg del procés de transició de la vida laboral a la jubilació. Així doncs, Yuni i Urbano (2005) també transmeten aquesta idea, ja que al mateix temps que s'està desenvolupant la revolució demogràfica, estan començant a sorgir les pràctiques educatives en el món de la gerontologia. En aquesta línia, les pedagogues que han participat en la recerca creuen que, en la majoria de casos, ni les institucions ni els professionals són conscients de la rellevància que pot arribar a tindre la nostra professió en el món de la gerontologia, ja que tal com afirma una de les participants "hi ha molt desconeixement, intrusisme professional perquè hi ha funcions nostres que han assignat a altres, històricament per estalvi econòmic". Tal com han explicat les mateixes participants i jo mateixa en el marc conceptual, des del COPEC es reconeix la rellevància que té la figura del pedagog en el món de la gerontologia, encara que el nostre paper està en procés de transformació continua a causa dels canvis demogràfics anomenats al llarg de la recerca.

Cal dir que tots els objectius específics estan clarament relacionats amb l'objectiu general: **Visibilitzar el paper que tenen els pedagogs en l'envelliment actiu de la gent gran i**

tots aquests resultats contribueixen a demostrar que el paper que tenim els pedagogs en el món de la gerontologia encara està per descobrir.

Per acabar, responent a les preguntes plantejades a l'inici de la investigació alhora portar a terme la part pràctica i, amb les quals pretenia donar resposta a la meua recerca, són:

- És necessari que la gent gran dugui a terme activitats tant formatives com lúdiques en aquest període de la seva vida?

Amb les respostes obtingudes dels participants de la recerca es podria respondre que **sí**. És evident que realitzar qualsevol mena d'activitat aporta innumerables beneficis a les persones grans, però cal tindre en compte l'estat anímic i personal en el qual es troben els usuaris. En aquesta etapa, és freqüent que la gent gran passi per moments complexos, com el dol per l'absència de certes persones rellevants en la seva vida o el procés d'assolir l'entrada a la jubilació. Així doncs, és necessari mostrar suport i acompanyar a les persones en aquests moments i ajudar-los (quan estiguin preparats) per trobar les activitats adients als seus interessos.

- Els/les pedagogs/ues estan presents en les intervencions que es porten a terme per garantir l'envelliment actiu de la gent gran?

En la majoria de casos **no**. El desconeixement sobre el nostre paper en aquest àmbit i l'intrusisme laboral estan provocant que la nostra presència sigui cada cop menor en els espais de la gent gran i, conseqüentment, que altres professionals executin les funcions que hauria de portar a terme un pedagog.

- Les institucions i els professionals són conscients de la importància que té el nostre paper en aquesta etapa vital?

En línia amb l'anterior resposta, normalment **no**, ja que tal com s'ha respost anteriorment, existeix un gran desconeixement sobre la rellevància que té la nostra figura en el món de la gerontologia. Així doncs, és important que com a professionals treballem des de les universitats i els Col·legis per incrementar la nostra presència en aquest àmbit.

5.2. Propostes de millora

Des del començament de la investigació sabia que, encara que tingués clar l'objectiu que volia aconseguir a través d'aquesta recerca, al llarg del camí em trobaria diferents obstacles que podrien dificultar la meua feina en aquests mesos. És per això que, en aquest punt del treball, m'agradaria destacar els següents punts de millora.

Per una part, podria haver incrementat el nombre de pedagogs que treballin mà a mà amb la gent gran per obtenir una mostra més ampla i realista sobre la seva feina en aquest camp i el grau de visibilització que existeix envers aquesta. Encara que, a causa de les dificultats que he tingut per trobar a pedagogs que treballin o hagin treballat amb aquest col·lectiu, m'he vist obligada a cerca en altres comarques de Catalunya.

Per l'altra, si hagués disposat de més temps, hauria realitzat una enquesta als alumnes del grau de Pedagogia de la universitat Rovira i Virgili per valorar si coneixen les sortides laborals que té el pedagog en el món de la gerontologia, les funcions o tasques que s'han de portar a terme, si des de la universitat se'ls hi ha parlat sobre aquesta sortida laboral, quins coneixements han assolit sobre aquest camp a través de les assignatures i optatives (en cas que s'hagi treballat en alguna), entre d'altres.

5.3. Limitacions del treball i futures línies d'investigació

Ara que el procés de la recerca arriba al seu fi, he pogut detectar que aquesta presenta diferents limitacions. Una d'aquestes és que dos dels sis participants que col·laboren en la investigació no pertanyen a la mateixa zona geogràfica, ja que he tingut dificultats per trobar a pedagogs que treballin o hagin treballat en el món de la gent gran dintre del camp de Tarragona. En aquesta línia, encara que considero que el meu treball no és molt exhaustiu, es troba en un punt de partida adient per continuar investigant sobre el paper que tenim els pedagogs en el món de la gerontologia.

D'una banda, una primera línia d'investigació seria utilitzar un instrument de recollida de dades, l'enquesta, per replegar la visió que tenen els estudiants del grau de Pedagogia de la URV sobre la rellevància que té la figura del pedagog sobre la gent gran i la informació que tenen sobre aquesta sortida laboral (funcions, competències, entre d'altres).

D'altra banda, seria interessant fer una anàlisi sobre com les universitats catalanes que ofereixen el grau de Pedagogia treballen l'etapa de la gent gran i el paper que podem desenvolupar com a professionals dintre d'aquest camp. Així doncs, s'hauria de portar a terme un estudi del nombre d'assignatures o optatives que cada universitat ofereix per formar als seus alumnes en el món de la gerontologia.

6. Bibliografia

- Araneda, N. R. G. (2007). La educación con personas mayores en una sociedad que envejece. *Horizontes educacionales*, 12(2), 51-62. Disponible a: <https://www.redalyc.org/pdf/979/97917592006.pdf>
- Aristóteles & Sinnott, E. (Ed.). (2007). *Ética nicomaquea*. Ediciones Colihue SRL.
- Andreu, M. A., Pedra, M. P., & Pérez, M. E. G. (2010). La adaptación a la jubilación y sus fases: 2294Afectación de los niveles de satisfacción y duración del proceso adaptativo. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 26(1), 80-88. Disponible a: <https://revistas.um.es/analesps/article/view/91981/88601>
- Barceló, M. V. (2011). L'aprenentatge al llarg de la vida com a element clau dins l'envelliment actiu i la qualitat de vida. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, (2011), 238-264. Disponible a: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK Ewjy7J7z5P_1AhVMPBoKHfXRDz0QFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fdialnet.unirioja.es%2Fdescarga%2Farticulo%2F4572665.pdf&usg=AOvVaw04Kp832AcCRCz3KbSVjT_Y
- Bermejo, L. (2012). Envel·liment actiu, pedagogia gerontològica i bones pràctiques socioeducatives amb persones adultes grans. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, (51), 27-44. Disponible a: <https://raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/260500/347665>
- Blasco, T., & Otero, L. (2008). Técnicas conversacionales para la recogida de datos en investigación cualitativa:: La entrevista (I). *NURE investigación: Revista Científica de enfermería*, (33), 6. Disponible a: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/7763141.pdf>
- Bueno, B. & Buz, J. (2006). Jubilación y tiempo libre en la vejez. A: Portal Mayores: Informes Portal Mayores, núm. 65. Lecciones de Gerontología, IX. Disponible a:

<http://www.imsersomayores.csic.es/documentos/documentos/bueno-jubilacion-01.pdf>

Butler, R. N. (1969). Age-ism: Another form of bigotry. *Gerontologist*, 9, 243-246. Disponible a: <http://agisme.eu/wp-content/uploads/2018/02/Butler-Ageism.pdf>

Ching, S. (2015). De l'activitat a la inactivitat? Els canvis funcionals en les persones grans i el seu impacte sobre la qualitat de vida de la persona. *Universitat Rovira i Virgili. Grau d'Infermeria*. Disponible a: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK Ewi6mun67t71AhWRIP0HHXqZBrIQFnoECA0QAQ&url=http%3A%2F%2Fnportal0.uv.cat%3A18080%2Ffourrepo%2Frest%2Fdigitalobjects%2FDS%3FobjectId%3DTFG%253A482%26datastreamId%3DMem%25C3%25B2ria%26mime%3Dapplication%252Fpdf&usg=AOvVaw3ksdZmirbletZvYC_Fa_mF

Callejo, A. (2014). Envejecimiento activo en personas con enfermedad de Alzheimer en la residencia Nicolás Rodríguez de Olmedo (Valladolid). Disponible a: <https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/7352/TFG-G802.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Carbajo, M^a. C. (2009). Mitos y Estereotipos sobre la vejez. Propuesta de una concepción realista y tolerante. *Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 24, pp. 87-96. Disponible a: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3282988.pdf>

Cifuentes, R. & Merchán, E. (s. d.). Tema 6: Teorías psicosociales del envejecimiento. *Universidad de Castilla La Mancha y Escuela Universitaria de Enfermería de la Comunidad de Madrid, Universidad Autónoma de Madrid*. Disponible a: <http://asociacionciceron.org/wp-content/uploads/2014/03/00000117-teorias-psicosociales-del-envejecimiento.pdf>

Fernández, Rocío. (2006). "Estudio Longitudinal sobre Envejecimiento Activo (ELEA)". Madrid, IMSERSO, Estudios I+D+I, no 38. Disponible a: <http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/imserso-estudiosidi-38.pdf>

del Barrio, E. (2014). Intervención socioeducativa con personas mayores: la educación intergeneracional. Análisis de programas intergeneracionales. Disponible a: <https://uvadoc.uva.es/handle/10324/7358>

García Martínez, M. (2017). Las emociones y el bienestar en las personas mayores. Disponible a: http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/169492/TFG_2017_GarciaMartinezMiriam.pdf?sequence=1

Giuliani, M. F., Botas, N., Faedda, L., Jensen, A., Pavon, M., Polizzi, L., & Zariello, M. F. (2011). Experiencia emocional en la vejez. Antecedentes teóricos. In *III Congreso Internacional de Investigación y Práctica Profesional en Psicología XVIII Jornadas de Investigación Séptimo Encuentro de Investigadores en Psicología del MERCOSUR*. Facultad de Psicología-Universidad de Buenos Aires. Disponible a: <https://www.aacademica.org/000-052/405.pdf>

Gómez, M., Fabra, N., & Vila, C. (2018). Pedagogia social, vellesa i autonomia personal. *Temps d'Educació*, 2018, num. 54, p. 239-254. Disponible a: <https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/340858/431628>

Guerrero, J. G. (2020). La tercera edad: el derecho al aprendizaje a lo largo de la vida. *RIDE. Revista Iberoamericana para la Investigación y el Desarrollo Educativo*, 10(20). Disponible a: <https://www.ride.org.mx/index.php/RIDE/article/view/670/2462>

Hernández, R. M. (2014). La investigación cualitativa a través de entrevistas: su análisis mediante la teoría fundamentada. *Cuestiones Pedagógicas*, 23, 187-210. Disponible a: <https://idus.us.es/handle/11441/36261>

Institut d'Estadística de Catalunya. (2022). *Idescat. Novetats. Estimacions de població. 2021. Dades definitives*. Disponible a: <https://www.idescat.cat/novetats/?id=4098>

Instituto de Mayores y Servicios Sociales. (2011). Envejecimiento Activo. Libro Blanco. *Ministerio de Sanidad y Política Social, Secretaría General de Política Social*

y Consumo Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO). Disponible a:
<http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/imserso-libroblancoenvejecimientoactivo-01.pdf>

Montoro, M. (2007). Modelos sociológicos de la vejez y su repercusión en los medios. In *Comunicación e persoas maiores: Actas do Foro Internacional* (pp. 77-94). Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia. Disponible a :
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK Ewii7MKvveb1AhVTg_0HHUDoC0kQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fdi.ine.t.unirioja.es%2Fdescarga%2Farticulo%2F2651197.pdf&usg=AOvVaw07aCag1rntK OkdppWYN1PD

Moragas, R. (1991). Gerontología social. Envejecimiento y calidad de vida. Barcelona: Herder.

Muñoz, I. (2005). Los estereotipos de la vejez: Un problema social en vías de superación. *Pedagogía y Saberes*, 22, pp. 9-20. Disponible a:
<https://revistas.pedagogica.edu.co/index.php/PYS/article/view/6725/5493>

OMS. (2002). *Envejecimiento activo: un marco político*. Revista Española de Geriatria Gerontología, 37(2), 74-105. Disponible a:
https://ccp.ucr.ac.cr/bvp/pdf/vejez/oms_envejecimiento_activo.pdf

OMS. (2015). "¿Qué Repercusiones tiene el envejecimiento mundial en la salud pública?." WHO. Disponible a:
http://s2.medicina.uady.mx/observatorio/docs/en/ig/En2011_Lg_OMS.pdf

Pérez Díaz, J. (2005). "L'envelliment demogràfic a Catalunya". *II Jornades de població. La població a Catalunya*. Centre d'Estudis Demogràfics. Disponible a:
<https://digital.csic.es/bitstream/10261/13818/1/2005Jornades.pdf>

Ribera, J.M. (2004). Envejecimiento. En *Coca, A.; Lobo, A; Gil, A; Sierra, C; Figuera, M & Ribera, J. M.*, Envejecimiento, hipertensión y deterioro cognitivo (pp. 4-36).

- Barcelona: AstraZeneca. Disponible a:
<http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/ribera-envejecimiento-01.pdf>
- Roca, M. P., Cases, P. y Sicart, R. (2009). La pedagogia en l'àmbit de la gerontologia. *Educació i Xarxa* (3), 17-19. Disponible a:
<https://www.pedagogs.cat/doc/eix3.pdf>
- Rodríguez, K. D. (2011). *Vejez y envejecimiento*. Editorial Universidad del Rosario. Disponible a:
https://repository.urosario.edu.co/bitstream/handle/10336/3286/Documento%2012_ARTES%20FINALES.pdf?sequence=5
- Sánchez, G. J. (2012). Teorías del desarrollo III. *Red Tercer Milenio*. Disponible a:
http://www.aliat.org.mx/BibliotecasDigitales/Educacion/Teorias_del_desarrollo_III.pdf
- Sánchez, A.M. & Pedrero, E. (2001). Intervención socioeducativa con personas mayores: Nueva realidad del siglo XXI. En Red de Integración Especial (Ed.), *Segundo Congreso Virtual "Integración sin Barreras en el Siglo XXI"*. Red Especial. Disponible a:
http://www.quadernsdigitals.net/datos_web/hemeroteca/r_43/nr_479/a_6466/6466.html
- Vélez, M. D. C. C. (2008). La historia de la vejez. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, (23), 237-254. Disponible a:
<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3003504.pdf>
- Villar, F. (2005). Educación en la vejez: hacia la definición de un nuevo ámbito para la Psicología de la Educación, *Infancia y Aprendizaje*, 28:1, 63-79,
- Yuni, J. A., y Ariel, C. (2007). La educación como factor de oportunidad para el desarrollo de las personas mayores. *Mayores activos: teorías, experiencias y reflexiones en torno a la participación social de la personas mayores*. Pp. 7 – 117. Disponible a:
http://www.gesed.org/uploads/2/9/9/7/2997300/mayores_activos._teorias_experien

[cias_y_reflexiones_en_torno_a_la_participacion_social_de_las_personas_mayores.pdf](#)

Yuni, J. y Urbano, C. (2005). Educación de Adultos Mayores: teoría, investigación e intervenciones. Córdoba: Brujas. Disponible a: https://www.researchgate.net/publication/233614110_Educacion_en_la_vejez_hacia_la_definicion_de_un_nuevo_ambito_para_la_Psicologia_de_la_Educacion_Education_in_old_age_Towards_a_definition_of_a_new_field_for_Educational_Psychology

7. Annexos

7.1. Annex 1: Entrevista a pedagoga que treballa amb gent gran

1. En primer lloc, i a nivell més personal:

a. Quina és la seva formació acadèmica?

Doncs als 35 anys vaig començar el Grau de Pedagogia perquè m'agradava i volia aprendre sobre aquesta professió. Al finalitzar aquests estudis vaig realitzar un màster anomenat "Intervenció en la qualitat de vida de la gent gran".

b. Quina és la seva experiència professional?

Vaig començar a treballar fent tallers de memòria en centres de gent gran i a través del boca a boca, la meva feina es va donar a conèixer i vaig portar a terme aquests tallers en altres espais. Al mateix temps he portat a terme diferents formacions a persones adultes i a la gent gran, també he col·laborat amb diferents universitats o fundacions per parlar sobre el paper de la pedagogia en la gerontologia.

2. La situació demogràfica en la qual ens trobem actualment (increment en l'esperança de vida i descens de la natalitat) ha provocat un increment significatiu del nombre de persones majors de 60 anys.

a. Davant d'aquesta problemàtica, la societat està assabentada de la importància que té envellir de manera activa?

No, perquè en realitat no s'ho arriben ni a plantejar. Algú es planteja com vol envellir? Només ens passa pel cap el plantejament quan veiem algun anunci a la televisió. Un exemple que et puc dir i constato des de fa molts anys és que quan porto a terme tallers en aquest àmbit per potenciar fortaleces, hi ha moltes persones que han rebut un diagnòstic de depressió quan s'han jubilat. Això acostuma a passar en certes generacions, on la seva feina no els hi deixava temps per executar activitats d'oci i quan arriben a la jubilació, on normalment no tenen moltes obligacions, no saben com omplir o aprofitar tot el temps que tenen. També s'ha de tindre en compte que per envellir de manera activa tampoc cal fer coses constantment, tu pots estar bé i estar envellint activament. Sembla que si no fas coses fora de casa o no et relaciones fora del teu àmbit familiar, no estàs envellint activament. Jo ho entenc més com estar interessat per la comunitat, fer vida de barri, connectar amb altres persones... però per aconseguir això potser no necessito anar a fer un taller. És important que a la persona li satisfieien les activitats. A nivell

governamental, també és necessari una representació d'aquest col·lectiu a nivell polític, ja que ells mateixos són conscients de les seves necessitats i els canvis que s'han de produir envers les polítiques actuals. El col·lectiu es troba que les polítiques actuals no els hi representen, perquè estaven pensades per anteriors generacions.

b. Quins són els reptes als quals s'enfronta la societat en l'actualitat respecte a la situació de la gent gran?

Prendre consciència que és un col·lectiu nombrós i que no només serveix perquè es gastin els diners, serveixen per a moltes més coses. En línia amb allò que t'he contestat anteriorment, crec que les polítiques han de canviar una mica perquè la gent comenci a apreciar el valor i el respecte que es mereix aquest col·lectiu.

c. I els pedagogs que treballen amb aquest col·lectiu?

Doncs jo crec que el més important i necessari és orientar a les persones perquè puguin torbar activitats adients per a ells i sobretot als seus gustos, ja que és necessari que gaudeixen.

3. Les persones grans tenen la predisposició o motivació per realitzar activitats que milloren la seva qualitat de vida?

Si, rotundament sí. Un altra qüestió és que estiguin passant per moments de dol, amb això em refereixo amb pèrdues de diferents tipus, de domicili, de salut, pèrdua personal, a nivell econòmic... Poden donar-se diferents situacions, però les persones tenim ganes de veure, de socialitzar-nos, així que aquest interès existeix. Com, quan i a on? Depèn del tipus d'activitats les persones grans trobin, ja que no s'ofereix una oferta amplia que respongui als interessos o les inquietuds de tot el col·lectiu.

4. Com ha afectat la crisi sanitària que vivim des de 2020 a la gent gran? Han sorgit noves mancances o necessitats?

Sí, ha afectat i molt. Sobretot, i és una de les coses que personalment he viscut, a les persones grans no se'ls hi ha donat l'opció d'escollir si volien estar tancades a casa o no. A nivell de societat va sorgir un canvi de rol, ja que els fills van començar a fer de "pares", demanant així als seus pares que no sortissin al carrer. A més, aquí a Barcelona va arribar un moment en què començaven a obrir diferents espais com les biblioteques, però els espais de la gent gran continuaven tancats, quan potser eren les persones que més necessitaven el contacte amb les altres persones perquè a casa

seva no podien parlar amb ningú i nosaltres, en funció de la seva seguretat, els hem perjudicat encara més. Llavors, jo m'adono que des de la pandèmia que si abans estar amb la gent era una necessitat quotidiana, ara és imperiosa, necessito estar en contacte amb altres persones constantment. Vist des de fora potser qualsevol persona pot pensar que s'exagera, perquè nosaltres tenim la possibilitat d'entrar i sortim quan volem, nosaltres decidim, però hi ha persones que no. Per tant, amb l'argument de la salut els hem privat encara més.

5. Quines són les principals tasques o funcions que ha desenvolupat com a pedagoga amb aquest col·lectiu?

Doncs en el meu cas, en treballar realitzant tallers de memòria avaluava les capacitats i les habilitats adaptatives de cada usuari. També elaborava i creava recursos i materials per als tallers segons les necessitats i les característiques dels usuaris. Igualment, procurava crear espais on els usuaris es trobessin còmodes, els hi proporcionava orientació o suport segons el moment vital en el qual es trobessin...

6. Com a pedagoga, quin creu que són els beneficis que obté aquest col·lectiu a curt i llarg termini si assisteix a programes o centres on se'ls hi permet desenvolupar-se de manera global? Influeixen en la seva qualitat de vida?

Crec que un dels beneficis més importants és el benestar emocional que es porta la persona gràcies als vincles que és els usuaris creen entre si i amb els professionals que hi treballen al centre. Un aspecte que per mi és la base, és el respecte per les individualitats, s'atenen a les necessitats de les persones, s'arriba a una mena d'acord amb ells sobre com funcionarà per donar-los veu... Respecte a si els hi permet desenvolupar-se de manera integral, des del meu punt de vista depèn de la persona que treballi amb les persones, és crucial adoptar un rol de facilitadora i fomentar un clima de respecte i confiança, on tothom pot donar la seva opinió. A partir d'aquí, una persona pot sortir bé del que està fent, però ens passa a tots el mateix, quan anem a un lloc volem sentir-nos escoltats i passar-nos ho bé, a part d'aprendre. Al cap i a la fi, a part de l'edat, no tenim moltes més diferències.

7. Els centres per la gent gran i els professionals que treballen amb aquests, són conscients de la nostra funció amb aquest col·lectiu? Per què?

Normalment no, ja que molts professionals o entitats es pensen que la nostra figura només està habilitada per treballar a la infància o l'adulesa. No són conscients que nosaltres com a pedagogues acompanyem a les persones al llarg de tota la seva vida. Bàsicament, hi ha molt desconeixement respecte a tot el que envolta a la nostra professió i això provoca que altres professionals com els neuropsicòlegs o educadors socials estiguin en llocs de treballs en els quals nosaltres som més adients.

8. Alguna vegada s'ha trobat amb obstacles per treballar com a pedagoga dintre d'aquest àmbit?

Com a pedagoga no, de fet he tingut llibertat per treballar com he volgut, potser perquè els resultats eren satisfactoris i mai he tingut problemes.

9. Creu que des de les universitats que ofereixen aquests estudis es promou aquesta sortida laboral? Per què?

Jo crec que no. Tampoc sé si haurà canviat ara la situació en comparació a quan jo vaig fer el grau, però quan jo vaig estudiar només vaig tindre una optativa on es parlava del nostre rol amb la gent gran.

10. Per acabar, creu que és necessari que la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquest període de la seva vida?

Educar com a tal no, perquè per educar estem tots. Crec que com a facilitadors, hem de proporcionar oportunitats als més grans perquè puguin exprémer el seu potencial, és a dir, promoure els seus interessos, les seves fortaleces, la capacitat crítica... Sobretot cap a alguns temes tabús, ja que a l'hora de parlar amb la gent gran sembla que hi ha temes que no es puguin tocar, com l'amor o el sexe.

7.2. Annex 2: Entrevista a pedagoga experta en “Atenció a les persones en situació de dependència” del COPEC

1. En primer lloc, i a nivell més personal:

a. Quina és la seva formació acadèmica?

Primerament vaig cursa la llicenciatura de Pedagogia a la UB, seguidament vaig marxar a fer el postgrau en Pedagogia Social a la Unizar i posteriorment he realitzat diverses especialitats arreu del territori estatal, totes elles vinculades a l'àmbit socio-educatiu-sanitari. Si necessites el meu currículum vitae, no tinc cap problema en facilitar-ho.

b. Quina és la seva experiència professional?

La meua experiència laboral també ha estat sempre lligada a aquests dos àmbits, tant el socio-sanitari (residència de gent gran, llar residència de gent adulta amb discapacitat i trastorns de conducta, etc.) i socio-educatiu (infants i joves en risc, joves amb discapacitat... i actualment, des del curs 2017-2018 treballo al Departament d'Educació.

2. Respecte a la seva feina al COPEC, quants anys porta col·laborant al Col·legi?

La meua relació amb el Col·legi va començar l'any 2012 quan em vaig col·legiar. En aquell moment vivia a Barcelona ciutat i podia participar de les reunions de l'equip de Pedagogia social. Després vaig marxar d'allà i actualment continuo col·laborant a distància.

Les activitats on he col·laborat fins el moment ha estat:

- Publicacions en la revista Educació i Xarxa (EIX), la revista del COPEC
- Publicacions pel Diari de l'Educació
- Elaboració de la proposta de perfil professional de Pedagogia en centres residencials diürns, temporals i permanents de gent gran per a la Cartera de Serveis Socials a Catalunya
- Participació en trobades amb alumnat del grau de Pedagogia i psicopedagogia
- Participació en l'equip de Pedagogia Social
- Grups d'experts del COPEC

3. Com a experta en l'àrea d'Atenció a les persones en situació de dependència, quines són les seves tasques o funcions?

Estic a disposició del Col·legi per qualsevol actuació que necessiti de mi en referència a aquest àmbit d'intervenció.

4. Quines accions es porten a terme des del Col·legi per visibilitzar el paper de la pedagogia amb aquest col·lectiu?

La veritat que el COPEC porta molts anys lluitant per tal que la Pedagogia estigui present en molts àmbits d'actuació on podem ser-hi i creiem que hem d'estar. Un d'aquests àmbits és el social, grup al qual jo hi formo part.

Concretament, la última acció que s'ha dut a terme ha estat com a Propostes en el marc del Contracte Programa que s'està ultimant des del Departament de Drets Socials. I tenim resposta, hem aconseguit assegurar la incorporació del professional de la Pedagogia als SIS (Serveis d'Intervenció Socioeducativa).

I seguim treballant per tal que la nostra figura aparegui com a professional dels SIFE, EVAMI, ICIF... i dins dels Serveis Socials Bàsics.

5. Creu que des de les universitats que ofereixen aquests estudis es promou aquesta sortida laboral? Per què?

Actualment vull pensar que aquest tema ha millorat, però en la meva època universitària no va estar així. Tot i que hi havia matèries optatives i de lliure disposició relacionades amb aquest àmbit, a l'hora dels Pràcticums no hi havia opcionalitat de triar entitats o centres on poder treballar en aquest àmbit i/o amb aquest col·lectiu.

Un dels motius pel qual considero, personalment, que no es promou suficient és per desconeixença, perquè ni tant sols el Govern té clares les nostres funcions i també perquè hi ha intrusisme professional. Han assignat a altres professionals, funcions que hauríem de realitzar nosaltres.

6. La situació demogràfica en la qual ens trobem actualment (increment en l'esperança de vida i descens de la natalitat) ha provocat un increment significatiu del nombre de persones majors de 60 anys. Davant d'aquesta problemàtica, la societat està assabentada de la importància que té envellir de manera activa? Per què?

A aquesta pregunta us respondré amb un sí i un no, m'explico, sí perquè és evident que la societat en general és conscient d'aquest increment de l'esperança de vida de les persones, que cada vegada hi ha més gent gran i aquestes, es troben en millors

situacions de salut i de qualitat de vida generalment. Però, considero, que a nivell global, la societat emmarca l'envelliment actiu en uns quants casals d'avis on anar a jugar, ballar...

Hi ha una altra part d'envelliment actiu que considero que és desconeguda per la gran major part de la nostra societat i són els nous rols que tenen o poden tenir les persones grans, ja que poden col·laborar i ser agents actius d'aquesta societat encara que estiguin laboralment jubilats.

7. Com ha afectat la crisi sanitària que vivim des de 2020 a la gent gran? Han sorgit noves mancances o necessitats?

Només calia mirar la televisió per veure com ho han patit els nostres grans.

En primer lloc perquè han estat les persones d'aquesta etapa vital les que més han mort a causa de la Covid.

Aquest aspecte ha fet també que incrementi els números de persones que han quedat soles per la falta de les seves parelles, companys, amistats...

Pel que fa a les mancances/necessitats, ja portàvem anys reclamant revisions en diferents aspectes relacionats amb les residències de gent gran i amb aquesta pandèmia, han sortit algunes d'elles que caldrà veure si finalment posen solucions o no.

Un altre punt molt important és la necessitat de companyia, d'acompanyament, de suport per totes aquestes persones. Hi ha molta gent gran sola i sense tenir cobertes les seves necessitats, ni disposen dels recursos adients.

8. És necessari que la gent gran rebi una educació formal o no formal en aquest període de la seva vida? Per què?

Soc del parer que l'educació és per a tota la vida. Quan parlo de tota la vida parlo del llarg de la vida, és a dir, des de la infantesa fins a la senectut, però també a l'ample de la vida, tant en l'àmbit formal, no formal i informal.

Considero l'educació com a un aprenentatge i en qualsevol moment-espai-temps, amb intenció o sense, estem aprenent.

A més, lligant aquest tema amb tot allò menys conegut de l'envelliment actiu, hi ha noves tasques/funcions dels nostres grans que necessiten d'aquests aprenentatges.

Un exemple d'això que comento i que no puc deixar de comentar, és el tema tant important com la digitalització que s'està creant i està envoltant les nostres vides. Aspecte que també ha avançat a grans pitjades amb la pandèmia.

9. Els usuaris tenen la predisposició o motivació per realitzar activitats que milloren la seva qualitat de vida?

La veritat que tot depèn del moment en el qual es troba la persona.

Hi ha usuaris/es que sí, que estan molt motivats/des i els hi agrada qualsevol proposta que se'ls hi ofereix.

Però hi ha d'altres en canvi, que per motius de salut física o mental costa que hi participin. Tot i així, sempre vetllem per a que cada usuari/a, dintre del seu pla individual, sigui capaç d'arribar al seu màxim nivell, prenent com a indicadors les 8 dimensions de la QdV.

10. Per tant, quins són els reptes als quals s'enfronta la societat en l'actualitat respecte a la situació de la gent gran? I els pedagogs que treballen amb aquest col·lectiu?

Pel que fa a la societat considero que s'ha de plantejar de quina manera poden participar i oferir les seves savieses, les seves experiències que ens pugui ajudar a totes i tots. Donant-li un nou lloc en aquesta societat canviant.

I pel que fa als pedagogs/gues, considero que tenim dos reptes diferenciats però lligats entre ells. Per una banda, col·laborar des dels nostres coneixements i experiència en la creació d'aquest "nou espai" per la gent gran en la nostra societat actual. I per una altra banda, seguir treballant en els nostres centres/entitats/espais per tal de seguir acompanyant a tota la gent gran per tal que aconseguixi el seu màxim nivell de QdV.

Una bona QdV existeix quan les persones:

- Reben suport, estímul, oportunitats i recursos per explorar i definir com volen viure les seves vides.
- Escullen i reben els serveis i suports que els ajudaran a viure vides significatives.
- Dirigeixen els serveis i suports que reben.
- Porten una vida rica en amistats.
- Tenen reconeguts els seus drets, dignitat i privacitat.

- Se'ls permet arriscar-se en les seves eleccions.
- Tenen assegurada la salut i seguretat.

11. Quin és el paper del pedagog en aquest àmbit? Quines són les principals funcions o tasques que hem de portar a terme?

Les nostres funcions les dividim de la següent manera:

Funcions en relació a la persona usuària

- Avaluar les capacitats i les habilitats adaptatives de la persona usuària.
- Elaborar i aplicar tècniques i instruments de diagnòstic i detecció de necessitats i capacitats personals i socials.
- Dissenyar, organitzar, coordinar i avaluar els programes d'intervenció, que consten en el pla interdisciplinari d'atenció individuals, i dur-les a terme, si escau. Sempre adaptats a les característiques diferencials dels usuaris/es i situacions personals, ja que l'atenció centrada en la persona ha d'ésser l'eix vertebrador de la intervenció.
- Elaborar i crear recursos i materials per poder aplicar els diferents programes, activitats i tallers variats amb l'objectiu de gaudir de mantenir-se creatiu i actiu, espai per compartir amb companys i companyes i crear manualitats ..., de música, de ioga o gimnàs, sempre aportant les mesures i suports necessaris per a cada usuari/a.
- Col·laborar amb la resta de l'equip en la resolució de conflictes/problemes interpersonals.

Funcions en relació a la família o tutor/a legal

- Donar suport i atenció a la família o a la persona referent en totes les fases de l'estada de la persona usuària al centre: ingrés, estada i baixa.
- Respecte a la diversitat cultural i a les diferents tipologies de famílies.

Funcions en relació amb l'equip interdisciplinari

- Formació i suport en la planificació del personal cuidador i de les tasques a desenvolupar en el nostre àmbit
- Exercir el lideratge i la responsabilitat designada
- Realitzar la selecció conjuntament amb l'equip, de personal en la categoria de cuidadors/es

- Elaborar el pla interdisciplinari d'atenció individual i fer l'avaluació i el seguiment, conjuntament amb el personal d'atenció directa, per tal d'actualitzar-lo i adaptar-ho als canvis que vagi patint l'usuari/a.
- Proporcionar pautes d'actuació a l'equip interdisciplinari
- Participar en l'elaboració i la revisió periòdica dels protocols específics de la seva àrea.
- Participar en la memòria anual d'activitats del centre i facilitar les dades relatives a l'àmbit de la seva competència.
- Atendre en general les demandes que puguin presentar el personal cuidador i derivar-les en cas de que no es puguin resoldre, a qui correspongui.
- Participar en els comitès d'ètica del centre (si hi ha)
- Participar de manera activa, conjuntament amb altres membres de l'equip, en els plans de millora del centre i en sessions de supervisió.
- Promoure, planificar i dirigir la implantació de processos i models de gestió de la qualitat a partir dels plans d'avaluació desenvolupats en el centre.
- Avaluar els programes del centre, ajustant els processos avaluadors a les característiques del context on s'han de dur a terme.
- Coordinar el disseny i l'aplicació i l'avaluació dels programes formatius a través de les TIC.

Funcions en relació amb l'entorn

- Procurar que l'entorn immediat de la persona usuària sigui confortable, funcional i segur i fomenti el respecte a la individualitat.
- Mantenir contacte i coordinar-se amb els professionals dels serveis i els recursos socials, educatius, de salut, de lleure, etc. de la comunitat.
- Fomentar la inclusió social de la persona usuària dins la comunitat.
- Funcions de formació, recerca i docència
- Elaborar i participar en projectes d'investigació, recerca, formació i gestió en l'àmbit de la pedagogia, relacionats amb la gent gran.
- Formar els professionals auxiliars i tècnics d'atenció personal en tècniques específiques del seu àmbit d'actuació i orientar-los sobre les activitats que poden dur a terme, segons les capacitats de cada persona atesa.
- Col·laborar en la formació d'altres professionals del centre i del personal voluntari (si hi ha)

- Assistir i participar en els espais de supervisió
- Participar com a docent, assessorar i gestionar en els centres, la planificació, el desenvolupament i l'avaluació dels plans de formació
- Col·laborar en la formació pràctica d'estudiants de pedagogia

12. Els centres per la gent gran i els professionals que treballen amb aquests, són conscients de la importància que té la nostra funció amb aquest col·lectiu? Per què?

Sincerament, en la majoria dels casos no. Fins que no hi ha un professional de la Pedagogia en un equip interdisciplinari, moltes vegades no són conscients de la importància de la nostra presència i de les nostres funcions.

El motiu ja l'he comentat anteriorment, hi ha molt desconeixement, intrusisme professional perquè hi ha funcions nostres que han assignat a altres, històricament per estalvi econòmic (llicenciatura-diplomatura- FP)

També ens torbem amb aquest problema en les direccions de centres, que normalment ofereixen aquest càrrec a psicòlegs o infermers per estalviar-se un professional.

13. Quin creu que son els obstacles amb els quals es pot trobar un/a pedagog/a que vol treballar amb aquest col·lectiu?

Sobretot esta relacionat amb l'intrusisme laboral i el desconeixement tant dels professionals com de les institucions envers les nostres funcions. Hi ha molt desconeixement de les nostres funcions en aquest àmbit. I a més, hi ha funcions que històricament els hi ha donat a altres companys/es d'altres especialitats.

14. Com a pedagoga, quin creu que són els beneficis que obté aquest col·lectiu a curt i llarg termini si assisteix a programes o centres on se'ls hi permet desenvolupar-se de manera global? Influeixen en la seva qualitat de vida?

Els beneficis són innumerables. Si les persones grans, visquin a casa o no, disposen d'un pla individualitzat, on ell/a és el centre de la intervenció i on la fita és aconseguir el seu màxim nivell de QdV, no podem demanar més.

Si recordem les 8 dimensions anomenades anteriorment, podem observar que es vetlla per l'assoliment i el desenvolupament de tots els aspectes de la seva vida.

Per tant, la nostra feina, com a pedagogs/gues i com a ciutadans/familiars que tenim a gent gran a prop, és acompanyar i donar suport per tal de que totes les persones grans

disposin dels recursos necessaris per tal de poder aconseguir aquesta QdV (qualitat de vida).

7.3. Annex 3: Entrevista a coordinadora de “Gent Gran Activa” de l’IMSST

1. En primer lloc, i a nivell més personal:

a. Quina és la seva formació acadèmica?

Vaig fer el Grau d’Antropologia i d’Educació Social a la URV i en aquests darrers anys he començat un postgrau de projectes d’envelliment actiu a la UPF que recentment he finalitzat.

b. Quina és la seva experiència professional?

En l’àmbit de la gent gran fa 14 anys que soc coordinadora de l’àrea “Gent Gran Activa” a l’Institut Municipal de Serveis Socials de Tarragona. Abans d’accedir a l’IMSST he estat treballant en centres cívics fent treball comunitari, és a dir, treballs de proximitat als barris.

2. Respecte a la seva feina al programa “Gent Gran Activa”, em pot explicar com funciona aquest servei?

Des de l’IMSST portem a terme diferents projectes que estan pensats per cobrir necessitats concretes o crear entorns estimulants per a les persones grans, realitzem activitats en conjunt amb diferents associacions per garantir l’envelliment actiu... També oferim ajuda per fer certs tràmits com l’accés a ajudes (despeses bàsiques de la llar o targeta de transport) o faciliten l’accés a diferents serveis, com el d’assessorament psicològic a la gent gran o d’ajuda a domicili (SAD).

3. Quines son les seves tasques o funcions com a coordinadora?

Doncs nosaltres tenim 14 equipaments de gent gran des del manteniment fins a les activitats que es porten a terme, la coordinació amb les associacions... Així que la meva tasca és coordinar-me amb aquestes entitats, com Ajuntament també portem a terme certes activitats i les altres es porten a terme des de les associacions o llars.

4. Com a institució, ha percebut un increment del nombre de gent gran que s’interessa pels vostres serveis?

Es que sempre tenim molta demanda. La idea no es que tinguem ara més demanda que abans, des de sempre diguéssim que hi ha moltes sol·licitud perquè la sort és que les nostres activitats són gratuïtes. A més, les activitats que es porten a terme des de

les associacions o les llars són molt econòmiques, costen entre 5€ o 10€ al mes, així que no suposen una gran despesa per als usuaris.

5. Com influeixen els programes o activitats que porteu a terme en la qualitat de vida dels usuaris?

Creiem que és molt important per a ells, de fet en el postgrau que he realitzat sobre l'envelliment actiu he vist molts estudis que demostren que l'envelliment actiu dona molta qualitat de vida a les persones grans a nivell anímic, físic... A més, facilita la inclusió social dels usuaris, que moltes vegades per situacions de la vida ja no tenen una xarxa de contactes tan gran o es troben més aïllats de les persones. En general les persones grans que utilitzen els nostres serveis estan moltes contentes, encara que és curiós, però en el nostre cas el nombre de dones que acudeixen a les nostres activitats és superior en comparació amb els homes per la seva forma natural de socialitzar.

6. Quins són els criteris que s'utilitzen a l'hora de programar i dissenyar les activitats destinades per a la gent gran?

Els criteris segueixen el nostre objectiu principal, que és que les persones grans socialitzin, és a dir, la integració dels usuaris. Encara que ells també tenen unes demandes concretes i ens les fan arribar, per exemple últimament ens demanen fer activitats que els hi permetin treballar el seu estat físic perquè són conscients de la importància que té l'exercici en l'envelliment actiu, així que tenim en compte tots aquests aspectes a l'hora de programar o buscar activitats. Per exemple, en relació amb la seva demanda, hem començat a oferir activitats d'aquagym, pilates, ioga, ball... Pel que fa a les activitats de les associacions, segueixen el mateix propòsit i tenen en compte les demandes dels usuaris, però des d'un punt de vista del lleure, així que ells porten a terme sortides, dinars... Ens repartim entre tots la programació per complementar les activitats.

7. Quins són els professionals que treballen a l'entitat amb la gent gran?

Els professionals que intervenen amb la gent gran pertanyen a la bossa de la Fundació Pere Tarrés des de fa uns anys, perquè es va portar a terme un concurs per externalitzar els serveis. Aquestes persones, que acostumen a tenir un CFGS d'Animació Sociocultural o qualsevol grau habilitat per realitzar les activitats, són els professionals que porten a terme les activitats amb la gent gran.

8. Trobeu necessari introduir alguna figura professional que no tingueu, com per exemple un/a pedagog/a? Per què?

La veritat és que no, per altres àrees que tenim a l'IMSST com la d'infància sí que tenim a pedagogs, però amb la gent gran ara la figura que es busca molt és la de l'integrador social. La veritat és que el pedagog podria ser un professional necessari, però tant aquests com els educadors socials no estan reconeguts en l'àmbit de la gent gran. També s'ha de tindre en compte que el que fem nosaltres està més vinculada com una visió integradora i no com una acció educativa o formativa.

9. La situació demogràfica en la qual ens trobem actualment (increment en l'esperança de vida i descens de la natalitat) ha provocat un increment significatiu del nombre de persones majors de 60 anys. Davant d'aquesta problemàtica, la societat està assabentada de la importància que té envellir de manera activa?

Crec que no, sobretot a causa del paper que juguen els governs amb la mala política envers el fet que "com la piràmide s'inverteix, qui sostindrà aquest sistema del benestar?". Aquest sistema del benestar no és necessari que estigui sostingut pel treball que realitza la gent jove, es pot sostenir amb altres impostos, però això no ens ho diuen. Tradicionalment, l'esperança de vida ha anat creixent i no ha passat res, no? Fa 100 anys una persona era gran amb 50 anys i ara una persona comença a ser-ho amb 80. No necessàriament ha de ser un problema, però en l'àmbit polític es vol vendre com que pot ser un problema, no obstant això, si els impostos es distribueixen de manera adequada la gent gran pot tindre una gran qualitat de vida sense que els diners de les pensions o l'envelliment actiu surtin de les quotes de la seguretat social de la gent jove. És una qüestió de prioritat, perquè envellir és una sort i una conquesta social de què s'ha tingut una bona sanitat i una bona qualitat de vida.

10. Davant d'aquesta problemàtica, quins són els reptes als quals s'enfronta un servei com el vostre?

Doncs després del que hem viscut amb la pandèmia estem preparats per a qualsevol cosa. Ara mateix els problemes que tenim estan relacionats amb això, ja que en aquests darrers anys el nostre gran repte ha sigut reprendre la "normalitat" perquè els equipaments van estar tancant un any. Igualment, un cop es va poder començar a fer

vida, vam adaptar les activitats per poder ferles al carrer i recuperar el temps que vam perdre amb el confiança.

11. Es necessari que la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquest període de la seva vida?

Jo crec que més aviat l'educació la rebem nosaltres de la gent gran, sobretot de la filosofia de vida de què han hagut de treballar molt intensament i cuidar de la família. Que segurament els hi aniria bé aprendre sobre alimentació saludable o les noves tecnologies i ho fem, fem xerrades gràcies a la col·laboració dels mossos d'esquadra pel tema de la seguretat, sempre podem aprendre... Amb això vull dir que no necessàriament han d'aprendre perquè siguin grans, però sí que és necessari aprendre durant tota la vida, el procés d'aprenentatge és constant, finalitza quan ens morim.

7.4. Annex 4: Entrevista a neuropsicòleg de la Fundació La Pedrera (Reus) que forma part del programa “Salut Activa”

1. En primer lloc, i a nivell més personal:

a. Quina és la seva formació acadèmica?

Vaig estudiar psicologia i neuropsicologia. Actualment, compagino la meua feina amb formacions complementàries.

b. Quina és la seva experiència professional?

Com a voluntari vaig començar a Sabadell en una fundació realitzant tallers de memòria i alguns centres de dia també vaig executar altres activitats. Les pràctiques del grau i el màster també em van permetre treballar en diferents professionals i adquirint experiència. En aquesta fundació fa cinc anys que treballo, encara que actualment també estic començant a introduir-me en el món dels infants.

2. En que consisteix el programa “Salut Activa”?

El programa consisteix a fer tant estimulació cognitiva com activitats físiques per a persones grans que estan sanes, és a dir, que no tenen cap deteriorament a nivell cognitiu i fan la seva vida amb normalitat, i que per potenciar i mantenir la seva autònoma i evitar l'envelliment tant del cervell com el cos, venen un cop a la setmana a fer una activitat cognitiva i una altra física. L'objectiu és la prevenció, és a dir, que s'hi ha d'aparèixer alguna malaltia que trigui el màxim possible.

3. Per tant, el programa està dissenyat per respondre a unes necessitats o mancances concretes?

Correcte, normalment les persones que acudeixen a fer estimulació cognitiva o es preocupen per la seva memòria és quan l'estan perdent. A més, en la nostra societat hi ha molt poca cultura encara de dir “abans que això passi, anem a un treball per poder enfortir el cervell i enfortir-nos físicament per evitar... Bé, no hi ha cap evidència de què es pugui evitar, però sí que n'hi ha de què sí que es pot prevenir l'aparició propera.

4. Quin es el criteri que s'utilitza per programar i dissenyar les activitats destinades per a la gent gran?

El criteri que s'utilitza és fer activitats, en el meu cas, que potencien les capacitats cognitives de les persones. Llavors jo mateix elaboro activitats a través de les quals es pugui potenciar el llenguatge, el càlcul, les funcions executives... En el meu cas, sabem que el cervell reacciona positivament quan fa activitats perquè es produeix una reorganització, és a dir, el cervell es pot reorganitzar i pot fer noves connexions si tu el potencies, si vius en un context actiu. No és el mateix una persona que estigui tot el dia a casa veient la televisió i fent una rutina més o menys "pobra" que aquella persona que va a fer activitats per la memòria, després anirà a comprar per fer el dinar i a la tarda queda amb les amigues o va a fer qualsevol mena d'activitat física. Tot això és aliment per al cervell, l'ajuda a ser més fort. A més, a nivell emocional, no és el mateix una persona que té un pla i possibilitat de relacionar-se amb diferents persones en comparació amb una persona que està més solitària i té una rutina més monòtona... Això repercuteix en tot el cos, tant amb la part més emocional o cognitiva com a la part física.

5. Les activitats que portes a terme estan programades prèviament o s'ajusten segons les necessitats diàries dels participants?

A cada sessió porto una activitat preparada, però com les dissenyo jo mateix, vaig fent segons les característiques del grup, els aspectes que vull treballar més en profunditat perquè potser veig que els hi costa més per exemple calcular... També depèn de les dates en les quals ens trobem, ara per exemple som menys, ja que molta gent gran ha marxat amb la seva família de vacances. De fet, dilluns no vam fer cap activitat perquè van vindre només cinc persones i van preferir xerrar i gaudir d'una estona junts.

6. Com creu que influeixen les activitats que porteu a terme en la qualitat de vida dels usuaris?

Crec que més o menys t'ho he anat comentant a les anteriors respostes, però per exemple jo quan sigui gran, i crec que moltes persones també, arribaré a la jubilació. Abans d'arribar en aquest punt, sempre hem estat molt acostumats a tindre una vida molt activa, sempre tenim moltes coses a fer, anem d'amunt cap avall, ja sigui per la feina, estar amb els amics o la família. Tot el que ens dona significat a la vida normalment està al voltant nostre, però que passa quan som grans? Doncs que, a vegades, aquestes amistats costa més de mantenir-les perquè apareixen problemes físics, apareixen noves responsabilitats familiars com estar amb els nets... Per tant,

quan et fas gran, es perden una mica aquests vincles que tens amb les persones. En programes com el de "Salut Activa" intenta agafar a persones que estan en aquesta situació i posar-les en un espai on continuen tenint reptes cognitius, s'han de moure, han de treballar i conèixer a persones noves. Aquestes noves relacions també permetran, a través de la realització d'altres activitats que donen la possibilitat a la persona de mantenir-se actiu fora del centre anant a passejar, a fer un cafè...

7. Quines creu que són les debilitats i fortaleces que la gent gran vol treballar? Arran de la COVID-19 han sorgit de noves?

Per les mateixes característiques del programa, els usuaris acostumen a vindre al programa per treballar tant la memòria com el cos. Igualment, d'altres que es troben més sols, acostumen a vindre per conèixer a gent nova i establir nous vincles al mateix temps que també executen activitats que beneficien el seu estat mental i físic.

8. Com a institució, heu percebut un increment del nombre de gent gran que s'interessa pels vostres serveis?

Doncs la veritat és que en els darrers cinc anys sí, nosaltres sempre hem tingut un volum més o menys estable, però arran de la pandèmia va disminuir. En aquell moment vam intentar fer un seguiment telefònic un cop a la setmana amb els usuaris per anar veient que feien i aprofitàvem per proposar una sèrie d'activitats que podien trobar penjades en una plataforma. Encara que, com els usuaris són més independents i no tenen cap problema cognitiu, molts no van fer les activitats.

En canvi, en un altre programa que oferim per a persones que pateixen Alzheimer, el seguiment va tindre més èxit perquè els usuaris ho necessitaven. Sobretot per la desorientació que podien arribar a tindre els usuaris, ja que no comprenien el que estava passant en aquell moment.

9. Quins/es són els professionals que treballen a l'entitat amb la gent gran?

Al programa "Salut Activa" estic jo com a neuropsicòleg executant les activitats cognitives i un fisioterapeuta que porta a terme les activitats físiques. Llavors oferim 2h, és a dir, una hora on els usuaris realitzen amb mi el taller cognitiu i un altra hora on treballen més aspectes del físic.

10. Quines tasques o funcions porteu a terme cadascun amb aquest col·lectiu?

En el meu cas, la meva tasca en els tallers cognitius és dissenyar activitats, plantejar-les a l'aula i veure com les resolen. En el meu cas, intento que les activitats siguin significatives i els usuaris les puguin aplicar en el seu dia a dia, que no només es quedin aquí. Un exemple seria treballar el càlcul a través d'una activitat on es fa la simulació de què has d'anar a comprar i oferir unes fitxes amb productes que tenen el seu preu. A través d'aquesta dinàmica es poden treballar molts aspectes, com per exemple els ingredients que utilitzarien per fer un menú concret, les quantitats segons les persones que siguin, calcular el preu que haurien de pagar i el canvi que li han de donar... També els hi ensenyo com funciona el nostre cervell en un nivell molt bàsic perquè entenguin que és la memòria, la importància que té l'atenció per codificar la informació...

11. Trobeu necessari introduir alguna figura professional que no tingueu, com per exemple un/a pedagog/a? Per què?

Si, seria interessant incorporar aquesta figura professional perquè com a neuropsicòleg tinc la sensació que a vegades ens falta algun referent que ajudi als usuaris a relacionar-se més entre ells i crear vincles, proporcionar suport o eines per afrontar la transició a la jubilació...

12. La societat està assabentada de la importància que té envellir de manera activa?

La veritat és que cada cop penso que més, encara que hi ha molta feina per fer, sobretot perquè a vegades hi ha figures professionals que tenen els instruments per conscienciar o ajudar al col·lectiu, però les entitats desconeixen als especialistes adients per treballar aquests aspectes. En el meu cas, els neuropsicòlegs ens especialitzem en malalties que apareixen en aquest col·lectiu i va sorgir aquesta figura per respondre als interrogants que tenia la societat. Suposo que vosaltres com a pedagogs, degut a les necessitats que van sorgint en la societat, també teniu unes competències adients per treballar amb aquestes persones, però per desconeixement es recorre a un altre professional que pot realitzar funcions semblants.

13. Davant d'aquesta problemàtica, quins són els reptes als quals s'enfronta la societat actualment? I un centre com el vostre?

Els reptes que té la societat a nivell econòmic penso que són molt bèsties, perquè és un col·lectiu que per fer programes es necessiten molts recursos, no només humans,

sinó de diners. Moltes d'aquestes coses realment sense una intervenció pública són aquelles coses que milloren la qualitat de vida, però que no són de vida o mort, així que moltes persones grans no fan aquesta inversió per la concepció que es té de l'etapa en relació amb el deteriorament. El fet de tindre problemes de memòria o estar sol està normalitzat pel fet de ser grans. Sí que és veritat que és un repte fer veure que quan arribes a aquesta edat, és una etapa de vida tan bonica com qualsevol altre perquè arribes amb una serenor i la saviesa de saber com és la vida. En aquest sentit, jo aquí vinc a fer tallers, però els usuaris també m'ensenyen sobre com és la vida i com ha canviat en aquests anys. En definitiva, crec que necessitem aquest suport a nivell públic i conscienciar a la gent gran dels beneficis que tenen aquests programes, perquè no estem conscienciats de la importància que té pagar per la salut.

Els reptes que tindrem com a centre és donar a conèixer la nostra tasca no només a través de nosaltres sinó a través d'altres serveis o el boca a boca. Nosaltres no curem cap malaltia ni canviem la vida de les persones de forma molt transcendental, però sí que volem ajudar a les persones a què tinguin una vida més plena, més feliç, més activa i més saludable.

14. Es necessari que la gent gran rebi alguna mena d'educació en aquest període de la seva vida?

Jo penso que sí, perquè com a neuropsicòleg una de les coses que estimula més al cervell es seguir aprenent coses noves, no parar... Jo per exemple quan sigui gran, a mi m'agradaria continuar estudiant o fer un altre carrer per gust. El repte és vèncer una mica la mandra per continuar aprenent sobre els aspectes que més t'interessin.

7.5. Annex 5: Entrevista a dos usuàries que acudeixen al programa “Salut Activa” de la Fundació La Pedrera (Reus)

P1:

1. En primer lloc, i a nivell més personal:

a. Quant anys té?

71 anys.

b. Quina és la seva formació/experiència laboral?

Vaig estar treballant durant 9 anys en una fàbrica de Reus fent les cintes que es fiquen a les cortines. Després em vaig casar i a partir d'aquell moment em vaig dedicar a les tasques de la llar i cuidar dels meus fills, 28 anys després em vaig quedar viuda i vaig començar a treballar netejant perquè tenia por de no tindre diners.

2. Com va viure la seva transició de la vida laboral cap a la jubilació?

Perfecte, no vaig tindre cap problema, suposo que també ha influenciat el fet que com ma mare no va treballar i la vaig veure fent la seva vida normal, i també l'actitud, perquè m'agrada molt anar d'aquí cap allà, estar amb la gent... També m'he buscat moltes activitats per a fer, ja que no m'agrada estar a casa així que intento tindre coses a fer cada dia.

3. Es va sentir aïllat per part la societat?

Tampoc em vaig sentir aïllada de la societat, perquè em passo el dia realitzant diferents activitats en contacte amb moltes persones, tant amb les persones que porten a terme les activitats com amb gent de la meva edat.

4. En què consisteix, per vostè, l'envelliment actiu?

Per mi és fer el que jo vulgui, estar tranquil·la i conforme amb mi mateixa i fer el que em doni la gana. També intento fer esport per estar bé físicament i menjar bé.

5. Quines son les necessitats que vostè té i vol cobrir?

El que porto pitjor és la soledat, perquè el meu home va morir molt jove, et fas moltes preguntes envers per què va marxar tan aviat, com seria la vida amb ell si encara estigués aquí... Però al final em dic que el per què no el sabré mai, així que s'ha de tirar endavant. També tinc dos fills que estan casats, tinc un parell de nets, que estan aquí si ho necessito.

6. Quin va ser el motiu pel qual va decidir acudir al programa “Salut Activa”?

Doncs perquè fa uns anys anava a fer mandales amb un grup de gent gran al centre cívic que hi ha a la patacada. Ens van dir que aquí també es feien aquest tipus d'activitats i no es pagava, així que també vam començar a vindre aquí. Uns anys després es va convertir en una fundació i ens van comentar que es començaria a pagar, però la majoria ens ho podíem permetre vam continuar venint.

7. Quant temps porta participant en les activitats del centre?

Un parell d'anys, encara que abans de vindre aquí ja feia altres activitats en espais com el centre cívic.

8. Com és el seu dia a dia en el centre?

En el meu cas, només vinc un dia a la setmana al centre, així que quan arribo aquí els dilluns el que es fa de 9:30h a 11h es pintar mandales, de 11h a 12h fem amb el Pere activitats per treballar la memòria i de 12h a 13h fem estiraments.

**9. Com es la seva relació amb les altres persones que participen en el programa?
Fora del centre també veu als seus companys/es?**

Jo estic encantada, el grup dels dilluns és molt maco, xalem molt en les activitats que fem al llarg del matí. Hi ha persones amb les quals tinc molta relació i n'hi ha d'altres amb les que no, però parlem molt entre nosaltres i gaudim de les estones que passem junts. A més, moltes vegades ens veiem fora de l'horari del centre per fer un cafè, donar un tomb, quedem a l'ajuntament per vindre fins aquí o per anar a fer altres activitats a altres espais, ja que moltes de les persones que venen aquí també fan activitats a altres espais.

10. Com l'ajuden les persones que l'atenen al centre en el seu dia a dia? L'han ajudat a cobrir les seves necessitats?

Em sento molt cuidada per les persones que treballen al centre, es preocupen molt per nosaltres, com ens sentim... Són gent molt maca. Les activitats que fem per la memòria i el cos m'agraden molt, però sobretot el que més aprecio és que tenen molta paciència amb nosaltres i les fan amb nosaltres. Es a dir, estan per nosaltres, ja que ens acompanyen en tot moment.

11. Quins beneficis li aporten les activitats que realitza al centre?

La veritat es que el simple fet de vindre aquí ja m'aporta perquè ens ho passem molt bé amb els companys. A més, les activitats m'ajuden a treballar el cervell i estirar el cos... Em sento més activa.

12. Ha notat alguna millora física i/o mental realitzant aquestes activitats? En cas afirmatiu, quines millores?

Mentalment no perquè de moment no em falla la memòria, algun cop m'oblido d'alguna cosa però també és normal. En canvi, físicament sí que em noto més àgil, tinc més equilibri i em veig amb més força. A més, jo porto una pròtesi al genoll, així que les activitats que fem m'ajuden a flexionar millor aquesta part.

13. Des de que va començar el programa "Salut Activa", ha començat a realitzar alguna mena d'activitat més fora del centre?

Si, em vaig apuntar a fer ganxet i un parell de cops a la setmana al meu barri anava a jugar amb grupets de gent gran a cartes, al Rummikub... Encara que, amb la Covid es van deixar de fer algunes d'aquestes activitats, però ara que sembla que s'està acabant la pandèmia s'estan tornant a programar aquests tipus d'activitats.

14. Creu què és necessari que la gent gran rebi alguna mena d'educació mentre està jubilada? Per què?

Penso que si, perquè que fa una persona sola a casa mirant la televisió tot el dia? Fer qualsevol activitat t'ajuda a adoptar una actitud més positiva, tindre una major autoestima... A més, pots conèixer a noves persones de la teva edat i fer noves amistats.

P2:**1. En primer lloc, i a nivell més personal:****a. Quant anys té?**

67 anys.

b. Quina és la seva formació/experiència laboral?

Vaig començar treballant com administrativa i als anys em vaig fer autònoma perquè volia fer cortines.

2. Com va viure la seva transició de la vida laboral cap a la jubilació?

Jo ho estic passant ara, de fet al Nadal vaig tindre un parell de dies dolents, ja que fa em vaig jubilar recentment i encara estic assimilant aquesta situació. M'he buscat moltes activitats per estar entretinguda, anar fer les mans, però no és el mateix... A més, sent autònoma, encara més perquè treballava del que m'agradava i com jo volia. Però bueno, entenc que també forma part d'aquest procés perquè al principi em vaig sentir inútil i ara ja m'ha marxat aquest pensament del cap.

3. Es va sentir aïllat per part la societat?

No m'he sentit aïllada per la societat, perquè cada dia estic en contacte amb molta gent a través de les activitats que faig. Sí que és veritat que també m'agrada passar temps sola, així que faig les activitats que em venen de gust amb les meves companyes, però també m'agrada fer ganxet o veure series a casa meva.

4. En què consisteix, per vostè, l'envelliment actiu?

Jo encara estic passant la situació, així que no ho sé encara... però jo vaig fent al meu ritme les meves coses a casa, activitats al centre cívic o la fundació... El que porto pitjor és l'estat físic, perquè ja no puc fer coses que feia abans, com per exemple acotxar-me o pintar les portes de casa meva, ja que ja no tinc tanta força com per treure la porta i tornar-la a ficar, així que he de cridar al meu fill per què ho faci. Encara que també sé que és per perquè m'agrada molt menjar i em costa molt sortir a caminar o alguna mena d'esport, intento quedar amb amigues per què no em costi tant sortir, però si he d'anar jo sola, mai acabo sortint a caminar.

5. Quines son les necessitats que vostè té i vol cobrir?

Crec que totes les meves necessitats estan cobertes amb les activitats que porto a terme tant aquí com a altres centres, encara que el que rep de pensió em preocupa. De fet, a vegades agafo “treballets” per treure’m uns diners extra cosint.

6. Quin va ser el motiu pel qual va decidir acudir al programa “Salut Activa”?

En el meu cas, una amiga em va comentar que venia aquí i li anava molt bé. Em va explicar les activitats que feien i jo sempre he pensat que és important treballar la memòria. De fet, amb el pas dels anys he notat que estic més dispersa, em falla a vegades la memòria... així que vaig decidir vindre aquí també per fer activitats cognitives i físiques.

7. Quant temps porta participant en les activitats del centre?

Vaig començar aquest curs.

8. Com és el seu dia a dia en el centre?

Jo vinc dos dies a la setmana al centre, així que quan arribo aquí pinto mandales de 9:30h a 11h, de 11h a 12h fem amb el Pere activitats per treballar la memòria i de 12h a 13h fem estiraments.

**9. Com es la seva relació amb les altres persones que participen en el programa?
Fora del centre també veu als seus companys/es?**

La veritat és que el grupet en el qual estic és molt maco, xalem molt en les activitats que fem al llarg d'un matí. De fet, hi ha gent que no fa mandales de 9:30h a 11h, però venen unes quantes per xerrar mentre algunes fem mandales.

Si, ens veiem fora de l'horari del centre per anar a fer un cafè pel centre o quedem en algun punt de la ciutat per vindre fins aquí. Encara que normalment a les tardes jo no acostumo a fer activitats perquè també m'agrada fer coses sola a casa, com cosir, fer ganxet...

10. Com l'ajuden les persones que l'atenen al centre en el seu dia a dia? L'han ajudat a cobrir les seves necessitats?

Aquí al centre ens ajuden molt, tant les persones que ens fan les activitats com les que gestionen la fundació. Es nota que els hi agrada la seva feina i treballar amb persones de la nostra edat. Sobretot es preocupen per com ens trobem nosaltres i també xalem molt amb ells. En el meu cas, com em costa molt fer exercici i estic una mica grassoneta, les activitats físiques que fem m'agraden i no em costen ferles.

11. Quins beneficis li aporten les activitats que realitza al centre?

Les activitats que fem aquí m'ajuden en molts aspectes, m'ajuden a millorar la memòria, el meu estat físic i la meva actitud en aquesta nova etapa. A més, he notat que tinc una major autoestima.

12. Ha notat alguna millora física i/o mental realitzant aquestes activitats? En cas afirmatiu, quines millores?

A nivell físic sí, perquè sempre m'ha costat molt sortir a caminar o fer qualsevol mena d'exercici i amb les activitats que fem aquí sento que tinc més agilitat, que tinc més equilibri... També a nivell emocional, jo que encara estic en el procés d'assimilar la jubilació, parlar-ho tant amb persones del centre com amb els companys de les sessions m'han ajudat molt a enfrontar la situació i veure que és un procés pel qual he de passar.

13. Des de que va començar el programa "Salut Activa", ha començat a realitzar alguna mena d'activitat més fora del centre?

Sí, em vaig apuntar a fer nines de ganxet, a classes de brodar... Encara que abans de vindre aquí, ja feia altres activitats que organitza l'ajuntament en diferents espais.

14. Creu què és necessari que la gent gran rebi alguna mena d'educació mentre està jubilada? Per què?

Sí, perquè crec que t'ajuda molt a enfrontar l'entrada a la jubilació. Quan deixes de treballar, és inevitable pensar que ja no ets útil per a la societat. Així que crec que és important fer activitats que t'agradin i al teu ritme, s'ha de trobar un equilibri, però el que no es pot fer és estar tot el dia tancat a casa.